

Выдаецца з 9 жніўня 1917 г.

22 ЖНІўНЯ 2015 г.

СУБОТА

№ 160 (28018)

Кошт 2000 рублёў

БЕЛАРУСКАЯ ГАЗЕТА

Якімі ліфтамі карыстаюцца алігархі?

СТАР. 4

Што прынясе рэформа ЖКГ?

СТАР. 5

Шлях сумлення Мітрапаліта Кандрусевіча

СТАР. 6

У АГАВОРАННЯ ТЭРМІНЫ

вядзецца будаўніцтва комплексу «Газпрам Цэнтр» у Мінску

Учора Аляксандр Лукашэнка сустрэўся са старшынёй праўлення ПАТ «Газпрам» Аляксеем Мілерам, перадае карэспандэнт БЕЛТА.

«Мы гатовы прадставіць магчымасці для «Газпрама», калі гэта трэба, калі ў гэтым ёсць патрэбнасці Еўропы, па большых пастаўках праз тэрыторыю Беларусі, па транзіце прыроднага газу», — сказаў кіраўнік дзяржавы. «Пры гэтым мы павінны быць абсалютна перакананы ў тым, што гэта не чужая вам тэрыторыя», — падкрэсліў Аляксандр Лукашэнка.

Фота БЕЛТА

Прэзідэнт адзначыў, што «не тое што праблем, пытанняў няма ва ўзаемаадносінах у эканоміцы з галоўным пастаўшчыком рэсурсаў для яе — «Газпрамам». «Ёсць толькі пытанні, якія можна абмяркоўваць на перспектыву нашых сумесных дзейняў па пашырэнні супрацоўніцтва», — сказаў беларускі лідар. Аляксандр Лукашэнка звярнуў увагу, што будаўніцтва шматфункцыянальнага комплексу «Газпрам Цэнтр» вядзецца ў агараванні тэрміны. «Вы нават не сумнявайцеся, на вас ніхто ніколі не пакажа пальцам за тое, што вы пачалі гэта будаўніцтва прыкладна на чвэрць мільярда долараў. Гэта вялікі ўкладанні, нават для «Газпрама», і ў няпростыя часы», — сказаў Прэзідэнт. Ён падзякаваў Аляксееву Мілеру за дакладнае выкананне ўсіх дамоўленасцей. «Дзякуй вам за гэта. І ведаеце, што мы гатовы вам заўсёды падставіць плячо», — адзначыў беларускі лідар.

У сваю чаргу Аляксей Мілер падкрэсліў, што «Газпрам» будзе выконваць усе пастаўленыя беларускімі кіраўніцтвам мэты і заданні па развіцці газавой галіны ў Беларусі. Кампанія будзе выконваць аб'ёмы інвестыцый, у прыватнасці гэта датычыцца будаўніцтва газавоўдоду і рэгіёнах, газаразмеркавальных станцыяў. Аляксей Мілер таксама паведаміў аб рашэнні «Газпрама» па павелічэнні ў сярэднетэрміновай перспектыве аб'ёму закупак абсталявання ў Беларусі.

Расія не павінна сумнявацца ў сумленнасці, прынцыповасці і надзейнасці Беларусі, заявіў Прэзідэнт Беларусі. «Я проста на злобу дня гавару вам, што гэта не чужая для вас краіна, гэта не чужая для вас зямля. Мы заўсёды будзем рабіць тое, што выгадна для расійскіх кампаній, а значыць, і для Расіі. Любы праект, пачынаючы ад будаўніцтва і завяршаючы асноўнай нашай дзейнасцю, мы гатовы падтрымліваць у Беларусі. Але калі недзе мы зможам штосьці зрабіць за межамі Беларусі, вы нам скажыце, мы заўсёды падключымся. Вы павінны гэта цвёрда ведаць», — падкрэсліў Прэзідэнт.

Аляксандр Лукашэнка папрасіў перадаць пры выпадку гэту пазіцыю кіраўніцтву Расійскай Федэрацыі. «Няхай яны не сумняваюцца ў нашай сумленнасці, прынцыповасці і надзейнасці», — сказаў ён.

Пры гэтым Прэзідэнт падкрэсліў, што за гэтым не стаіць нейкая камерцыйная выгада. «Нашай агульнай бяспекай, нашай агульнай з вамі незалежнасцю мы ніколі не таргаваліся і таргавачца не будзем, як бы нас ні штурхалі ўлева, управа», — сказаў кіраўнік беларускай дзяржавы.

«У нас няма пазіцыі выбару: з Захадам або з Расіяй, з Захадам або з Усходам. Мы ніколі ні з кім не вялі перагаворы, нават за стол перагавораў не садзіліся, калі перад намі ставілі выбар: Расія ці Запад», — сказаў Прэзідэнт.

«Расія — гэта наша, Расія — гэта наша агульная Айчына. Мы ніколі з Расіяй не сутыкаліся па вялікім рахунку, па дробязях у нас былі і будуць пытанні, жывём у агульным доме. Але ніколі ў нас не было вялікіх праблем і ніколі іх не будзе. Прынамсі, адсюль гэта выходзіць ніколі не будзе. І вам любы заходні папільтк, любы амерыканскі папільтк, які прыезджаў сюды, ніколі не скажыце, што мы перагаворы вялі за кошт Расіі і кагосьці палохалі Расіяй. Гэтага ніколі не было і не будзе», — сказаў Аляксандр Лукашэнка.

«У той жа час мы адкрыты і сумленны гаворым: мы хочам нармалізаваць адносіны з Еўрапейскім саюзам і Амерыкай. Гэта ж, як Расія, гэта ж, як любая дзяржава. Але не за кошт нашых інтарэсаў. Мы гэта ўжо прадэманстравалі», — адзначыў Прэзідэнт.

Ён звярнуў увагу на тое, што Беларусь ужо дзясятка гадоў знаходзіцца пад заходнімі санкцыямі. «Але гэта нашы праблемы, і мы іх за кошт нават нашай брацкай Расіі вырашаць ніколі не будзем», — падкрэсліў беларускі лідар.

Учора ж Аляксандр Лукашэнка і старшыня праўлення ПАТ «Газпрам» Аляксей Мілер заклалі капсулу на месцы будаўніцтва шматфункцыянальнага комплексу «Газпрам Цэнтр». Новы комплекс будзе размешчаны каля перакрыжавання праспекта Незалежнасці і вуліцы Філімонава побач з Нацыянальнай бібліятэкай Беларусі. Ён аб'яднае дзве будынкаў рознай вышыні, у цэнтры кампазіцыі будзе ўзвышчаца 36-павярхоўны будынак, дзе размесціцца кампанія групы «Газпрам», што знаходзіцца ў Мінску. У склад цэнтра таксама ўвойдуць гасцінічны комплекс, кангрэс-цэнтр, гандлёвая зона, рэстаран і кафе, паркінг, а таксама шматпрофільны медыцынскі, спартыўны і дзіцячы вучэбна-развіваючы цэнтры. Усе гэтыя аб'екты будучы даступныя жыхарам горада.

КЛЮЧЫ АД ДОМУ

Сям'я МАКШАКОВЫХ — сярод тых шчасліўчыкаў, якія 21 жніўня атрымалі ключы ад кватэры ў жылым доме, пабудаваным у Мінску ў мікрараёне Міхалова-2 па вул. Астрожскіх, 8 для шматдзетных сем'яў на сродкі адкрытага акцыянернага таварыства «Газпрам трансгаз Беларусь».

Эканомны шопінг

КРУГАЗВАРОТ ПАТРЫМАНЫХ РЭЧАЎ

Пра кошты ў сэканд-хэндах, непрыбытковасць камісіёнак і канкурэнцыю на касцюмна-трыкатажным рынку

З пачатку гэтага года прыкладна трэць беларусаў сталі менш траціць на адзенне і абутак. Больш эканоміць толькі на забаве. Крызіс крызісам, але хадзіць у адной куртцы і пацёртых туфлях у любое надвор'е не варыянт. Лепш шукаць месцы, дзе абноўку можна набыць танней. Бегаць па распродажах і кірмашах, замаўляць рэчы з Кітая праз інтэрнет, чакаць «чорных пятніц»... Ці перайсці на патрыманне адзення? І я зараз не пра аб'явы кшталту «Адам пухавік у добрыя рукі» (хоць і там часам бываюць вартыя прапановы), а пра спецыяльныя крамы, дзе прадаюць рэчы з чужога пляча. Па інфармацыі Мінігарвыканкама, у сталіцы больш за 60 аб'ектаў гандлю, якія рэалізуюць вяртатку і абутак, што былі ў карыстанні. Дык ці можна прыстойна апрацуць ў сэканд-хэндах і камісіёнках і як кругазварот патрыманага адзення становіцца бізнесам? СТАР. 2

Падрабязнасці

Электронны фармат

У перапісе-2019 выкарыстаюць планшэты

Сёлета беларуская статыстыка адзначае сваё 95-годдзе. За ўвесь гэты час перапіс насельніцтва застаецца для нас адным з найважнейшых мерапрыемстваў. Нацыянальны статыстычны камітэт рытуецца да гэтай падзеі на працягу некалькіх гадоў. У 2019-м перапіс аб'явае быць больш дакладным і падрабязным. У працэс увойдзе інфармацыя з рэгістра насельніцтва, а аптычны будучы весіцца з дапамогай планшэтных камп'ютараў.

У ПАСТАЯННЫМ РАЗВІЦЦІ

Паводле інфармацыі старшыні Нацыянальнага статыстычнага камітэта Іны МЯДЗВЕДЗЕВАЙ, са снежня 2014 года Беларусь афіцыйна далучылася да спецыяльнага стандарту распаўсюджвання даных міжнароднага валютнага фонду. Яна адзначыла, што звесткі, якія прадстаўляюцца краінай сёння, адпавядаюць усім патрабаванням, што прад'яўляюцца МВФ па ахале, перыядычнасці і своечасовасці. Наступным этапам стане сістэма распаўсюджвання афіцыйнай статыстычнай інфармацыі, якая налета пачне працаваць у Беларусі.

«Белстат пачаў ствараць інфармацыйна-аналітычную сістэму распаўсюджвання афіцыйнай статыстычнай інфармацыі. У агульным доступе ў інтэрнеце плануецца размясціць інтэрактыўную базу даных, якая змяшчае інфармацыю ў дынаміцы за шэраг гадоў па больш чым 500 паказчыках розных галін статыстыкі», — адзначыла Іна Мядзведзева. СТАР. 2

ЦЫТАТА ДНЯ

Міхаіл ПАРТНОЙ, намеснік міністра спорту і турызму:

«Больш за 2 млі чалавек уехалі сёння ў нашу краіну. Многія — у якасці турыстаў. Гэта на 5-8% больш, чым у мінулым годзе. Таму нельга сцвярджаць, што людзі сталі менш падарожнічаць. У кожным чалавеку ёсць цяга да вандраванняў. Проста ў сувязі з эканамічнымі ўмовамі людзі сталі выбіраць больш бюджэтных варыянтаў і траціць менш грошай. Беларусь — прывабная краіна, але, на жаль, пакуль не вельмі вядомая ў турыстычным свеце. У нашай новай праграме, якая будзе дзейнічаць у 2016—2020 гадах, асноўны акцэнт будзе зроблены на павышэнні яе прывабнасці, пазнавальнасці. Наша задача — зрабіць краіне станоўчы імідж».

Курсы замежных валют, устаноўленыя НБ РБ з 22.08.2015 г.

Table with exchange rates for USD, EUR, RUB, and UAH.

НА СУВЯЗІ

Сёння, 22 жніўня начальнік Дэпартамента аховы МУС Беларусі генерал-маёр міліцыі Сяргей Мікалаевіч ХАМЕНКА праводзіць прамую тэлефонную лінію.

Пытанні, якія тычацца прадастаўленняў дэпартаментам паслуг, іх коштаў, патрабаванняў да кандыдатаў на службу, а таксама іншыя пра дзейнасць службы аховы можна задаць з 9.00 да 12.00 па тэлефоне: (8-017) 218-55-30.

ХРОНІКА АПОШНІХ ПАДЗЕЙ

Грэчаская апазіцыя атрымала мандат на фарміраванне ўрада

Прэзідэнт Грэцыі Пракопіс Паўлапулас даў лідару апазіцыі Вангелісу Зміма-ракісу мандат на фарміраванне новага ўрада пасля адстаўкі кабінета Аляксіса Цыпраса (перадае Reuters). Пры гэтым, як адзначае агенцтва, Моймаірацыі наўрад ці ўдасца стварыць кааліцыю: у яго партыі ўсяго 76 месцаў у 300-мясцовым парламенце. Паводле канстытуцыі, у выпадку адстаўкі ўрада прэзідэнт павінен па чарзе даць спробу некалькім апазіцыйным партыям сфарміраваць кааліцыю. Кожнай з іх на гэта будзе адведзена тры дні. У выпадку, калі ў партыі не атрымаецца дамоўіцца, урад часова ўзначаліць старшыня Канстытуцыйнага суда Васіліка Тану-Хрэстафілу і будучы абвешчаны датэрміновыя парламенцкія выбары, якія стануць ужо трэцімі за гэты год.

Азіяцкі банк развіцця даў Казахстану мільярд долараў

Азіяцкі банк развіцця (АБР) ухваліў праграму дапамогі Казахстану на мільярд долараў. Адпаведная інфармацыя змяшчаецца ў паведамленні фінансавай структуры. Грошы выдзяляюцца каб падтрымаць дзяржпраграму Казахстана па ўмацаванні эканомікі. «Крэдыт даць краіне бюджэтную свабоду, якая патрэбна для змякчэння наступстваў рэзкага зніжэння коштаў на нафту і эканамічнага спаду ў суседніх краінах», — гаворыцца ў паведамленні. Сродкі перавайдзюць дзвума траншамі па 500 мільянаў долараў, тэрмін пагашэння пазыкі — 5 гадоў. 20 жніўня прэм'ер-міністр Казахстана Карым Масімаў паведаміў, што ўрад прыняў рашэнне адпусціць тэнге ў волнае плаванне. У той жа дзень нацыянальная валюта абвалілася ў адносінах да долара на 30 працэнтаў. Прэзідэнт Казахстана Нурсултан Назарбаеў патлумачыў, што дэвальвацыя нацыянальнай валюты забяспечыць захаванне мільяна працоўных месцаў.

На месцы выбухаў у Цянцзіні пачаліся пажары

У кітайскім горадзе Цянцзінь, дзе ў сярэдзіне жніўня адбылася серыя магутных выбухаў, былі знойдзены чатыры новыя ачагі ўзгарання. Пра гэта паведамляе Reuters са спасылкай на «Сінхуа». Па словах супрацоўнікаў экстранных службаў, тры пажары пачаліся непасрэдна на месцы першага выбуху, яшчэ адзін — на стаянцы аўтамабіляў, прызначаных для адпраўкі дылерам. Як паведаваў CNN, 20 жніўня мясцовыя ўлады паведамілі, што ўзровень цяжкіх атравленняў на месцы выбуху перавышае норму ў 356 разоў. Ахвярамі катастрофы сталі 114 чалавек, яшчэ 57 прапалі без вестак. Больш за 700 чалавек атрымалі раненні, звыш 6 тысяч былі вымушаны пакінуць свае дамы.

ПАДРАБЯЗНАСЦІ

У Мехіка адкапалі сцяну з чалавечых чэрапаў

Сцяну з чалавечых чэрапаў Мексіканскай археалагі ў ходзе раскопак у гістарычным цэнтры Мехіка. Аб гэтым паведамляецца на сайце Нацыянальнага інстытута археалагі і гісторыі Мексікі. Сцяна з раствору вапны, пяску і вулканічнага гравію даўжынёй больш за 34 метры была знойдзена на глыбіні 2 метраў на вуліцы Гватэмала. Сцяна датуецца канцом XV — пачаткам XVI стагоддзя і называецца на мове ацтэкаў «цямпантлі». Як мяркуюць навукоўцы, яна з'яўляецца часткай Вялікай цямпантлі Цэнатчытлана — сталіцы ацтэцкай імперыі, якая размяшчалася на тэрыторыі сучаснага Мехіка. Магчыма, асноўная частка чэрапаў належала ворагам ацтэкаў, якія былі прынесены ў ахвяру і абезглаўлены. Пасля завяршэння раскопак сцяну плануецца адкрыць для агляду.

КОРАТКА

Наведванне рэспубліканскага ландшафтнага заказніка «Альманскія балоты» з 25 жніўня для замежных грамадзян і асоб без грамадзянства, якія часова знаходзяцца ў Беларусі, будзе каштаваць сем базавых велічынь.

Доўгатэрміновыя наглядальнікі ад АБСЕ пачнуць маніторынг прэзідэнцкіх выбараў у Беларусі 26 жніўня.

Фестываль сярэднявековай культуры пройдзе 29 жніўня ў мястэчку Гальшанскага замка.

У Мінску адкрыўся новы экспрэсны аўтобусны маршрут нумар 1024-ТК «РК Бабруйская — МВЦ Экспабел». Ён пройдзе па вул. Бабруйскай, К. Цэткіна, Няміга, Я. Купалы, Куйбішыава, Л. Бяды, Лук'яновіча, Усходняй, Кальцова, Мірашнічкіна і абодвух напрамках.

У апошнія дні лета, пачынаючы з 24 жніўня, у наведвальнікаў Нацыянальнага гістарычнага музея Беларусі ёсць магчымасць пазнаёміцца з гісторыяй краіны, заплациўшы ўсяго В1 тры. Удзельнікі акцыі за такую цану змогуць наведаць асноўную экспазіцыю музея.

Школьная тэрыторыя

ГЭТА НАШЫ ДЗЕЦІ

ДАІ заклікае бацькоў вадзіць першакласнікаў у школу за руку ўвесь год

Да Новага года ва ўсіх школах з'явіцца куточкі бяспекі дарожнага руху, а супрацоўнікі МУС прымуць удзел у лінейках і першых уроках.

Куточкамі бяспекі дарожнага руху школы абсталяюцца дзякуючы падтрыманаму ЮНІСЕФ праекту УДАІ МУС Беларусі па прафілактыцы дзіцячага дарожна-транспартнага траўматызму. Таксама вядзецца праца па абсталяванні на тэрыторыі школ аўтагадаркоў.

У сталічнай школе №217, напрыклад, ёсць цэнтр і музей бяспекі дарожнага руху, тут жа заплававана стварыць аўтагадаркоў. Ужо зараз сюды па графіку прыходзяць на заняткі дзеці з іншых школ, каб адпрацаваць правілы бяспечнага руху.

Другі аўтагадаркоў павінен з'явіцца ў Смалевічах. Мы плануем, што ў кожным абласным цэнтры дакладна з'явіцца цэнтр бяспекі, а з цягам часу стварацца яны і ў раёнах, — зазначыла Ганна БАНАДЫК, старшы інспектар па асобым даручэннях УДАІ МУС.

Важным сродкам бяспекі ў МУС лічаць схемы бяспечнага руху «Дом-школа-дом», дзе акрэслена тэрыторыя мікрараёна вакол школы з нанесенымі на яе знакімі руху і пешаходнымі пераходамі. Стрэлкамі абазначаны бяспечны маршрут ад дома да школы. Ганна Банадык заклікала бацькоў у першыя дні верасня праходзіць увесь гэты шлях да школы разам з дзецьмі. Вучню 1-2 класаў увогуле трэба ўвесь год вадзіць за руку, таму што ў 6-7 гадоў яны не гатовы да самастойнага ўдзелу ў дарожным руху.

Настаўніцаў заклікаюць актыўна карыстацца відэафільмамі, навукальнымі камп'ютарнымі праграмамі і ілюстрацыямі, спецыяльна распрацаванымі для гэтага УДАІ МУС. Напрыклад, надрукавана серыя з 17 яскравых малюнкаў дарожных знакаў, ад адрозне якіх у вершаванай форме тлумачыцца, для чаго патрэбны знак. Там жа ёсць тлумачэнні і для настаўнікаў. Пры падтрымцы беларускага клуба аўтамататурызму з'явілася новая смарт-праграма «Смарт-роуд» для дзіцячых мабільнікаў, якая будзе пастаянна абнаўляцца.

Ірына СІДАРОК.

■ Выбары-2015

ЗБОР ПОДПІСАЎ СКОНЧАНЫ

Засталося іх праверыць і падлічыць

Учора ў сям вечара тэрытарыяльныя камісіі завяршылі прыём подпісаў ад ініцыятыўных груп. Як адзначала раней старшыня Цэнтральнай камісіі па выбарах і правядзенні дзяржаўных рэферэндумаў нашай краіны Лідзія Ярмошына, не варта залішне зацягваць са здачай подпісаў у тэрытарыяльныя выбаркамі, паколькі іх дзверы зачыняюцца для прыёму падпісных лістоў роўна ў сям гадзін вечара і гэты тэрмін паддоўжаны не будзе.

У нашай краіне тэхналогія праверкі спраўднасці здзеных у падтрымку вылучэння патэнцыяльных кандыдатаў аўтографу адпрацавана гадамі. «Усе подпісы паступаюць у раённую камісію, пры гэтым іх прыёмка адзначаецца ў журнале, дзе распісваецца член камісіі, які іх прымае. Здаваць подпісы павінен каардынатар па дадзеным раёне», — патлумачыла Лідзія Ярмошына.

Пасля акта здачы-прыёмкі лісты аглядаюцца, выключаюцца тыя подпісы, якія не падлягаюць праверцы. Далей па кожнай групе адбіраецца аднолькавы працэнт пакінутых аўтографу. «Напрыклад, група здала ў раённую выбарчую камісію 6 тысяч подпісаў — адпаведна, у яе павінна быць адбрана для праверкі не менш за 20% (1,2 тысячы)», — заўважыла старшыня ЦВК. Па выніках праверкі выяўленыя дэфекты будуць anuliravany.

Калі больш за 15% прыватных подпісаў будуць прызнаны несапраўднымі, усе подпісы, сабраныя па дадзеным раёне, не ўлічваюцца. «Іх як бы няма. Але адразу магу сказаць, што ў нас падобная працэдура на прэзідэнцкіх выбарах не было ніколі. Выключаецца толькі нейкая колькасць подпісаў», — сказала Лідзія Ярмошына. Праўда, па яе словах, ініцыятыўныя групы, якія прадставілі для праверкі роўна 100 тысяч ці крыху больш подпісаў, вельмі рызыкуюць. «У выніку, верагодна, тысяча-другая адпадзе і можа аказацца менш за 100 тысяч. Не хацелася б, таму што сабраць і прадставіць такую колькасць подпісаў — вельмі складаная праца», — упэўнена старшыня Цэнтрвыбаркама.

Калі подпісы будуць падлічаны, раённая камісія складзе пратакол аб іх колькасці па кожным кандыдце і прадставіць у абласную камісію. «Пры жаданні абласная камісія таксама можа нешта праверыць (калі будуць нейкія скаргі або падазрэнні), а потым ужо складае пратакол па вобласці», — нагадала тэхналогію Лідзія Ярмошына, дадашы, што ўсе лічыць будуць падсумаваны Цэнтральнай выбарчай камісіяй.

«Таму калі хтосьці пачынае сумнявацца ў выніках збору, а потым — у выніках выбараў, адразу магу сказаць, што якая-небудзь маніпуляцыя тут выключана. І адзін з раёнаў не ведае, колькі прадстаўлена подпісаў у суседнім раён і якая ў выніку атрымаецца лічба на тэрыторыі вобласці», — заўважыла Лідзія Ярмошына. Далей, па яе словах, ЦВК толькі плюсе лічы па рэгіёнах і падводзіць вынікі. «Тут усё робіцца абсалютна надзейна. Гэта ўжо тэхнічная праца, у якой чалавечы фактар выключаны, таму што падлік вядзе камп'ютар», — падкрэсліла яна.

Надзея ЮШКЕВІЧ. yushkevich@zviazda.by

■ Парламенцкі дзёнінкі

ЗВАРОТ ПА АБАРОНУ НА НОВЫМ УЗРОЎНІ

У Савеце Рэспублікі абмеркавалі міграцыйную сітуацыю ў краіне

Парламентары ўдасканаліць заканадаўства аб вымушанай міграцыі. Яго асаблівасці, шляхі змянення і сённяшняю сітуацыю абмяркоўвалі падчас «круглага стала», арганізаванага Пастаяннай камісіяй Савета Рэспублікі па міжнародных справах і нацыянальнай бяспецы.

— Першы закон аб бежанцах у Беларусі быў прыняты ў 1995 годзе — 20 гадоў таму, — кажа старшыня камісіі Уладзімір СЯНЬКО. — За гэты час ён не раз перажываў змены. Зараз урад унёс новы закон — напракты ў Парламент прадстаўнікоў. Мы лічым, што гэта зроблена ім даволі сөөчасова.

На думку сенатара, гэтая мера неабходна, каб прававая база ў сферы міграцыі працавала без перабояў. Менавіта таму на «круглы стол» заправілі тых, хто амаль штодзённа сутыкаецца з названай праблемай. «Гэта не толькі прадстаўнікі Міністэрства ўнутраных спраў. Да нас завіталі і супрацоўнікі Нацыянальнага цэнтра заканадаўства і прававых даследаванняў, аблвыканкомаў, грамадскіх арганізацый: Беларускага таварыства Чырвонага Крыжа, Беларускага аб'яднання медыцынскіх супрацоўнікаў. І, вядома, прадстаўнікі Вярхоўнага камісара ААН па справах бежанцаў», — дадае парламентарый.

Адказваючы на пытанні журналістаў, намеснік начальніка Дэпартаменту па грамадзянстве і міграцыі Міністэрства ўнутраных спраў Аляксандр ТАТУРА акрэсліў сённяшняю міграцыйную сітуацыю ў краіне. Па яго словах, на 20 жніўня па міжнародную абарону ў адпаведныя органы ў Беларусі звярнуліся 758 замежных грамадзян і асоб без грамадзянства.

«Хачу звярнуць увагу, што за аналагічны перыяд мінулага года такіх звяртаў было каля 485. Гэта значыць, фактычна мы назіраем істотнае павелічэнне колькасці асоб, якія звяртаюцца па міжнародную абарону на тэрыторыі нашай дзяржавы. Вядома, гэта звязана з тымі падзеямі, якія адбываюцца вакол нас», — адзначыў ён. Больш за 76% тых, хто звярнуўся, — грамадзяне Украіны, больш за 11% — Сірыі, звыш 4% — Афганістана.

Пры гэтым грамадзяне Украіны, якія прыехалі ў Беларусь, не заўжды звяртаюцца па атрыманне статусу бежанца. «Мы адзначаем, што сёння, з прычыны найперш сітуацыі на паўднёвым усходзе Украіны, маецца тэндэнцыя звароту замежнікаў па пытанні ўз'яднання сям'і, набывання грамадзянства, прасцей кажучы, па ўрэгуляванні прававога статусу ў кантэксце перасялення на тэрыторыю Беларусі», — адзначаў прадстаўнік МВС. Усёго, па апошняй інфармацыі, у краіне афіцыйна знаходзіцца 80 000 грамадзян Украіны. Безумоўна, гэта не значыць, што ўсе яны адначасова прысутнічаюць на тэрыторыі нашай краіны.

Вераніка ПУСТАВІТ. pustaviti@zviazda.by

(Заканчэнне. Пачатак на 1-й стар.)

АКУРАТНЫЯ АНГЛІЧАНЕ

Колькасць сэксанд-хэндаў з года ў год расце. Прынамсі ў Мінску гэтыя крамы ёсць, бадай, побач з кожным домам. Аматараў патрыманага адзення таксама павольшала. І калі раней наведвальнікі сэксандаў у сваіх сімпатых да чужых сукенак і кашул не прызнаваліся, а тыя, каго засталі на «месцы злачыства» ў спецыялізаваных аддзелах, сарамліва адводзілі вочы («выпадкава зайшоў» «проста цікава стала»), то цяпер прыбірацца ў патрыманае стала модна. Асабліва сярод моладзі: і рэчы брэндывыя (некаторыя маркі, акрамя як у сэксандах, у Беларусі больш нідзе і не знойдзеш), і кошты прымальныя. Спадніцы — ад 40 да 150 тысяч рублёў, джынсы — у сярэднім па 150 тысяч, а то і па 100, кашулі каштуюць каля сотні. Сукенку «на выхад» можна набыць за 150-270 тысяч (амаль у тры разы танней, чым купляць такую ж новую). Плюс прывабная сістэма зніжка: кошты на рэчы ў сэксандах пераглядаюцца кожны тыдзень, а не толькі ў канцы сезона. Пастаянныя кліенты падобных гандлёвых пунктаў з графікам завозаў і распродажаў добра знаёмы. Ведаю краму непадалёк ад месца працы, дзе змена тавару — кожны чацвер. Наведальнікі ў гэты дзень там заўсёды шмат: новая калекцыя зусім не значыць цэннікі з завоблачнымі сумамі.

Для прадаўцоў, дарчы, сэксанд-хэнд — прыбытковая тэма. Адзенне закупляецца ў аптоўку цюкамі (вага аднаго — ад 15 да 60 кг). Кошт за кілаграм — прыкладна 6-7 еўра (катэгорыя «крэм» будзе даражэйшай — па 10-13 еўра). Атрымліваецца, што адна рэч абыдзюцца краме ў сярэднім 30 тысяч! Пры такім раскладзе прадавец можа дазволіць сабе зрабіць «накрутку» і ў 200 працэнтаў: пакупнік наўрад ці будзе скардзіцца на дарагавізну.

У беларускія крамы панашаная вопратка «прыязджае» з розных куткоў свету. Асноўныя пастаўшчыкі — Германія, Амерыка, Галандыя, Шатландыя. Кажуць, найбольш якаснае адзенне ў англічан і аўстралійцаў (можа, яны самыя акуратныя?). Увогуле, усе патрыманыя рэчы спачатку сартуюць па катэгорыях. Вопратку з нязначнай ступенню зносу адносяць да 1-2-й катэгорыі, амаль што новую, з этыкеткамі і запаснымі гузікамі, маркіруюць як «крэм» (на англійскай мове значыць «вяршы»). Нашы крамы звычайна набываюць партыі, дзе ўсяго патроху. На заўвагу «Рэч жа не новая, доўга не праслужыць» аматары панашанага парыруюць: калі дагэтуль пры нашанні яна не развалілася, то выпрабаваанне на якасць прайшла.

Для прадаўцоў, дарчы, сэксанд-хэнд — прыбытковая тэма. Адзенне закупляецца ў аптоўку цюкамі (вага аднаго — ад 15 да 60 кг). Кошт за кілаграм — прыкладна 6-7 еўра (катэгорыя «крэм» будзе даражэйшай — па 10-13 еўра). Атрымліваецца, што адна рэч абыдзюцца краме ў сярэднім 30 тысяч! Пры такім раскладзе прадавец можа дазволіць сабе зрабіць «накрутку» і ў 200 працэнтаў: пакупнік наўрад ці будзе скардзіцца на дарагавізну.

ПОПЫТ З БОКУ «ПАСТАЎШЧЫКОЎ»

Папулярныя ў савецкія гады «камісіёнкі» сёння зрэдку сустрачеш. Кошты

тавараў там мінімальныя (а прыбыткі ўладальніка яшчэ меншыя), трымаць крамы — плаціць за арэнду памішанка і выдаткоўваць грошы на заробкі персаналу — становіцца нывягадна. Але асобныя пункты ўсё яшчэ працягваюць працаваць: насуперак часу і рынчным механізмам канкурэнцыі і попыту.

Асартымент — у найлепшых традыцыйных сельскіх крамаў «Прамтавары»; у адным зале месцяцца і эдзлікі, і посуд, і чаравікі. Вешалак з адзеннем значна менш, чым у сярэднестатычным сэксанд-хэндзе. Кошты крыху ніжэйшыя. Напрыклад, у сталічнай камісіёны, што непадалёк ад універсітэта культуры, можна апрацуцца, маючы толькі сто тысяч у кішэні. За гэтую суму ўдасца набыць камплект з джынсаў і майкі. Сукенкі тут каштуюць 150-200 тысяч рублёў, штаны і спадніцы аддаюць у сярэднім за 80-90 тысяч. Праўда, выбар вельмі сціплы. Калі ў тых жа сэксандах прадаюць уборы на любы ўзрост і памер, то камісіёны ў асноўным гандлююць вопраткай для мужчын і жанчын «за 50». Спецыяльнай апрацоўкі патрыманых рэчэй, што паступаюць у продаж, тут не праводзіцца. Вядома, калі прымочуць кашулі з рук, глядзяць, каб яны былі чыстымі і адправанымі, але не больш.

Наведвальнікі адзеннем не надта цікавяцца. Больш разглядаюць наборы кубкаў для гарбаты, драўляныя тумбачкі, галантарэю. Так, пакуль я вывучала цэннікі на чужыя джынсы, у краму зазірнуў мужчына і набыў за дваццаць тысяч рублёў кашалёк сваёй маленькай

дачцы. Затое попыт з боку «пастаўшчыкоў» вопраткі захоўваецца. У каго ж дома не назапасілася непатрэбных рэчэй, якія сталі малымі (выйшлі з моды, проста надкуцылі)? Кошт уладальніка адзення ўстанавілівае разам з ацэншчыкам, які лепш ведае, за колькі тую панашаную спадніцу будзе рэальна прадаць. Камісія на тавар — 30 працэнтаў. Калі рэч ніхто не зацікавіўся на працягу 20 дзён, робіцца ўзценка на 20 працэнтаў. Яшчэ праз 20 дзён здадзеная вопратка будзе каштаваць ужо на 30 працэнтаў танней. Трэцяя ўценка (праводзіцца праз такі ж перыяд) знізіць першапачатковы кошт удвая. Калі ўрэшце пакупнік не знойдзецца, адзенне вяртаюць гаспадару.

Дарчы, яшчэ збыць панашаную вопратку мінчане могуць калі не праз сеціва, то на рынку Ждановічы. Ва ўпраўленні гандлю і паслуг Мінгарвыканкома ведаемлі, што на «Полі шудра» адведзена больш за 200 месцаў (для пенсіянераў яны бесплатныя), дзе людзям дазваляюць рэалізоўваць рэчы, якія былі ў выкарыстанні.

ІНШЫЯ СТАНДАРТЫ

Для пакупнікоў пытанне кошту — адно з асноўных. Ці не перацягваюць сэксанд-хэнды кліентаў у аічныхных вытворцаў?

— Рынак спажывецкіх тавараў вузкі і мае абмежаваную імястасць. Прысутнасць на гэтым рынку яшчэ і сэксанд-хэндаў, якія адцягваюць патокі кліентаў,

вядома, уплывае на нашы продажы, — мяркую першы намеснік старшыні канцэрна «Беллеграм» Вячаслаў МІРУСІН.

Начальнік упраўлення арганізацыі гандлю гэтай жа ўстанова Святлана КАХРО лічыць, што падобныя крамы — гэта прамая пагроза беларускім фабрыкам адзення: «Мы ў няроўных умовах. Па аічныхных прадпрыемствах ляжыць пэўная сацыяльная нагрукца, іншыя стандарты якасці і падатковыя абавязкі. Трымаць фірменную краму — гэта не тое ж самае, што адкрыць «кропку», дзе будуць прадавацца патрыманыя рэчы. Вытворцам у такой сітуацыі складаюна жыццываць, мы не можам параўнацца з сэксанд-хэндамі па коштах».

А вось на швейнай фабрыцы «Калінка» сітуацыю ацэньваюць не так пессімістычна. Намеснік дырэктара кампаніі па камерцыйных пытаннях Аксана ДЗЯВЯТВА ўпэўнена, што беларускім фірмам ёсць што супрацьпаставіць таннаму сэксанду:

— Асноўная частка адзення, якое было ў выкарыстанні, — рэчы са старых калекцый. Аднак большасць людзей хоча займець навінкі, а не мадэлі пазамінулага сезона. У нас, напрыклад, калекцыя штогод абнаўляецца на 70 працэнтаў. І гэта прывабляе пакупніку. Не кажучы ўжо пра якасць беларускіх швейных вырабаў, якую мы трымаем на высокім узроўні.

Наталля ЛУБНЕЎСКАЯ. lubneuskaya@zviazda.by

Электронны фармат

(Заканчэнне. Пачатак на 1-й стар.)

НОВЫЯ ПЫТАННІ

Іна Мядзведзева таксама расказала, што ў перапісе 2019 года плануецца максімальна заздзейнічаць інфармацыю з рэгістра насельніцтва Беларусі.

«Зараз для гэтага мы працуем з органамі дзяржаўнага кіравання, мясцовымі ўладамі, сельсаветамі, МУС і Мінпрацы, дзе ёсць фонд сацыяльнай абароны, які вядзе карткі ўліку на кожнага чалавека», — адзначыла Іна Мядзведзева.

Яна патлумачыла, што калі раней перапісчы прыходзіў і з'яўняў пры грамадзяніне перапісны ліст, то ў будучыні перапіс плануецца правесці з дапамогай планшэтных камп'ютараў, у якіх ужо будзе прысутнічаць частка інфармацыі аб распандэнтах. Перапісчы задуцца толькі тыя пытанні, адказаў на якія ў яго не знойдзецца.

Іна Мядзведзева канстатавала, што перапіс насельніцтва з'яўляецца дарагім, але неабходным для дзяржавы мерапрыемствам. Адносна нававы перапісу-2019 старшыня Белстата распавяла аб планах па вылучэнні больш аб'ёмнага падзелу, звязанага з міграцыйнай працоўнай рэсурсаў. Будзе і шэраг дадатковых пытанняў, якія тычацца дэмаграфіі.

Статыстычная сістэма Беларусі стварае трывалую аснову для вызначэння правільнага курсу развіцця дзяржавы. Аб гэтым гаворыцца ў віншаванні Прэзідэнта Беларусі Аляксандра Лукашэнка супрацоўнікам Нацыянальнага статыстычнага камітэта. Словы віншавання зачытаў на ўрачыстым мерапрыемстве ў Нацстаце намеснік кіраўніка Адміністрацыі Прэзідэнта Мікалай Спалкоў.

Нацстац з'яўляецца неад'емнай часткай сістэмы дзяржаўнага кіравання, выконвае важную задачу па інфармаванні грамадства аб эканамічных і сацыяльных працэсах, што адбываюцца ў краіне. «Дзякуючы вашай адказнасці і высокаму прафесіяналізму ў рэспубліцы сёння створана надзейная статыстычная сістэма, якая ў поўнай меры адпавядае сучасным патрабаванням і міжнародным стандартам, забяспечвае трывалую аснову для вызначэння правільнага курсу развіцця нашай дзяржавы», — сказана ў віншавальным слове.

КОЛЬКІ ЧАСУ НА ГАТАВАННЕ?

Да канца года Нацыянальны статыстычны камітэт будзе гатовы прадаставіць інфармацыю аб занятасці жанчын у хатняй гаспадарцы. Слоды ўвойдуць звесткі аб тым, колькі яна затрачвае часу на гатаванне, прыбіранне, заняткі з дзецьмі.

Па словах Іны Мядзведзевай, гэтую працу Белстат праводзіць сумесна з Фондам ААН у галіне народнанасельніцтва. Таксама плануецца стварыць асобную старонку на сайце Нацыянальнага статыстычнага камітэта, дзе будзе апублікавана інфармацыя аб становішчы дзяцей у Беларусі.

Ілья КРЫЖЭВІЧ. kryzhevich@zviazda.by

■ Пляцоўка для талентаў

УЗВЫШАНАЕ І ЗЯМНОЕ

Напярэдадні Дня беларускага пісьменства ў Нацыянальным прэс-цэнтры Саюз пісьменнікаў Беларусі па добрай традыцыі падвёў пэўныя вынікі сваёй працы, паведаміўшы журналістам не толькі пра сваю дзейнасць, але і пра падрыхтоўку да свята.

Па словах старшыні Саюза пісьменнікаў Беларусі Мікалая ЧАРГІНЦА, сёння ў СПБ зяртаецца ўсё больш вартых увагі твораў. Саюз адказна падыходзіць да ўключэння новых аўтараў у свае рады, бо члены СПБ павінны спрыяць развіццю беларускай літаратуры.

— Адна з задач творчай арганізацыі — даламагаць пачынаючым талентам. З гэтай мэтай праводзіцца літаратурныя конкурсы, праз якія мы адкрываем новыя імяны. На падыядзены вынікі Распубліканскага літаратурнага конкурсу, прысвечанага 70-годдзю Вялікай Перамогі, было ўзнагароджана больш за 200 маладых аўтараў, — падкрэсліў Мікалай Чаргінец.

Гэтая лічба неаднойчы згадвалася на прэс-канферэнцыі: ў сярэднім за год выдаецца больш за 200 кніг членаў СПБ, прычым не толькі ў друкаванні, але і ў прыватных выдавецтвах, сярод якіх у першую чаргу варта адзначыць «Харвест» і «Чатыры чвэрці».

Мікалай Чаргінец расказаў пра добрыя стасункі СПБ з пісьменніцкімі супольнасцямі Расіі, Кітая, Казахстана і іншых краін, узгадаў і паездку пісьменніцкай дэлегацыі

на Х Санкт-Пецярбургскі міжнародны кніжны салон.

Удзельнікі сустрачы падрабязна распавялі пра мерапрыемствы, якія чакаюць наведвальнікаў Шчучына 6 верасня, падчас святкавання Дня пісьменства. Паводле слоў Мікалая Чаргінца, сёлета ў святончарнай праграме плануецца дзве навінкі. Па-першае, беларускія пісьменнікі сустраюцца з жыхарамі горада, каб пазнаёміць іх са сваёй творчасцю і расказаць пра сучасную беларускую літаратуру. Па-другое, у Шчучыне падчас Дня пісьменства адбудзецца спарборніцтва дзіцячых футбольных каманд на прызы СПБ. Да таго ж сёлета ўпершыню будзе ўручацца Нацыянальная прэмія па літаратуры. Лаўрэаты будуць вызначаны ў сямі намінацыях.

Старшыня СПБ падкрэсліў, што Дзень пісьменства — гэта прыклад таго, як можна аб'яднаць зварот да духоўнасці з рэаліямі сённяшняга дня: гаспадары свята не толькі рыхтуюцца да сустрачы з пісьменнікамі, але і атрымліваюць дзяржаўную датацыю на адбудову горада.

Алесь КАРЛЮКЕВІЧ, дырэктар — галоўны рэдактар «Выдавецкага дома «Вязда», расказаў пра ішыя мерапрыемствы, прымеркаваныя да Дня пісьменства. Дзевяты год запар ладзіцца міжнародны «круглы стол» замежных пісьменнікаў. Сёлета па ініцыятыве Міністэрства інфармацыі Рэспублікі Беларусь, Саюза пісьменнікаў Беларусі, «Выдавецкага дома «Вязда» і выдавецтва «Мастацкая літаратура» збярэцца пісьменнікі і прадстаўнікі творчай інтэлігенцыі з Беларусі, Расійскай Федэ-

рацыі, Казахстана, Літвы, Туркменістана і іншых краін.

— Па вяртанні на радзіму ўдзельнікі круглага стала звычайна распавядаюць пра свае ўражанні ад Беларусі на старонках перыядыкі, у мастацкіх творах розных жанраў, — падкрэсліў Алесь Карлюкевіч.

Да Дня беларускага пісьменства прымеркаваны і праект «Жывая класіка»: у Шчучыне збяруцца найлепшыя чыталнікі з агульнаадукацыйных школ Гродзеншчыны, далучацца да справы і пісьменнікі.

Сучасную літаратурную сітуацыю акрэслілі старшыня Мінскага гарадскога аддзялення СПБ Міхась ПАЗНЯКОУ і доктар філалагічных навук Іван САВЕРЧАНКА. Міхась Пазнякоў расказаў журналістам пра нядаўна адшуканыя таленты — Кацярыну Масэ, Таццяну Курпрыянец, Ганну Мартынчык, а таксама прадамнастраваў дэбютныя зборнікі маладых паэтаў, Іван Саверчанка згадаў цікавыя новыя кнігі беларускіх пісьменнікаў, а таксама падкрэсліў, што развіццю прыгожага пісьменства ў нашай краіне імкнуча спрыяць і супрацоўнікі Інстытута мовы і літаратуры імя Я. Коласа і Я. Купалы Нацыянальнай акадэміі навук Беларусі. У тым ліку з гэтай мэтай рыхтуюцца акадэмічныя выданні збору твораў класіка.

Напрыканцы прэс-канферэнцыі Мікалай Чаргінец прадставіў журналістам паэта і празаіка Івана Юркіна. Музычным кампазітарам на словы гэтага аўтара будуць гуць на Дні Беларускага пісьменства ў выкананні Анатолія Яромленкі.

Янка НАТАВЕЦ

■ Меркаванне

РАДОК РЭЙТЫНГА, або Некалькі прычын азірнуцца на нядаўнюю гісторыю

Сродкі масавай інфармацыі паведамілі: па паказчыках якасці жыцця Беларусі, заняўшы 54-ы радок рэйтынга па версіі глабальнай аналітычнай базы даных «Numbeo», абышла ўсе постсавецкія дзяржавы, уключаючы Расію і Казахстан. Тут варта ўгадаць і тое, што наша краіна ўжо не першы год апыраджвае рэспублікі былога СССР і іншых міжнародных рэйтынгах. Летась надзвычай аўтарытэты Індэкс чалавечага развіцця, які складаецца Праграмай развіцця ААН (ПРААН), адвёў Беларусь 53-і радок у спісе са 187 краін, прычым гэты паказчык аказвае вышэйшым за сярэдні ў параўнанні з краінамі высокага ўзроўню чалавечага развіцця і вышэйшым за сярэдні супастаўна з краінамі адрозна двух рэгіёнаў — Еўропы і Цэнтральнай Азіі. І усё гэта вынік няўлічнага руху Беларусі ўверх па шкале ПРААН: штогод краіна робіць чарговы свой крок у тым, што называецца чалавечым развіццём, і аказваецца на ўсё больш высокіх радках.

Але сказанае трэба пракаментаваць. Што менавіта ўплывае на вышэйназваных індэксах? Індэкс «Numbeo» цікавы найперш тым, што грунтуецца ён не на афіцыйнай статыстыцы, якая падлягае дзяржаваму, а на аналізе талі, што паведамаюць карысталікі інтэрнэту. Па сутнасці, гэта вяржана база даных, больш за тое, адзіна такога кашталу — у аналізе якасці жыцця на аснове супастаўляльнага аналізу краін і гарадоў свету. «Numbeo» абнаўляецца пастаянна і, што ўжо зусім цікава, на пагаднінай або нават штохвіліннай аснове: любы карысталікі інтэрнэту ў любы момант можа паведаміць на сайт «Numbeo», скажам, «які

кошт сёння джынсаў Wrangler у Мінску» або «колькі просяць за кілаграм клубніц на рынках Масквы».

(Так, працуючы над гэтым артыкулам, я даведаўся, што бутэлька вады ў Бухарэсце каштуе 2 леі, а адзін білет на кінасеанс у Мінску — 3 долары, і усё гэта з пазнакамі нахшталт «2 хвіліны таму» або «3 гадзіны таму».) Улічваюцца інфармацыя па 8 катэгорыях — «кошт жыцця», «цэны на нерухомасць», «злачынінасць», «ахова здароўя», «забруджванне навакольнага асяроддзя», «транспарт», «якасць жыцця» і «падарожжы». «Numbeo» дадаткова аўтарытэты: як крыніца інфармацыі, ён выкарыстоўваецца ў сотнях вядучых газет і часопісаў свету, уключаючы такі прэстыжыя, як Forbes, Time, The Economist і іншыя.

Цяпер пра Індэкс чалавечага развіцця — адзін з галоўных інструментаў ААН для параўнання краін свету паміж сабой па паказчыках «чалавечага патэнцыялу». «Чалавечы патэнцыял» у гэтым выпадку разлічваецца па трох асноўных паказчыках: чаканая працягласць жыцця ў краіне (ацэньваецца даўгаалецце), узровень адукаванасці насельніцтва (сярэдня колькасць гадоў, аддадзеных на адукацыю) і ўзровень жыцця насельніцтва (валаны нацыянальны прадукт па рэспубліцы пакупніцкай здольнасці ў доларах ЗША). Па лініі Індэкса чалавечага развіцця Беларусь усе апошнія гады падымалася ў асноў

Жыві і квітней, Беларусь!

УЧОРА, СЁННЯ, ЗАЎТРА

Якой краіна будзе, залежыць ад нас

Валяціна ЖУРАЎСКАЯ, намеснік старшыні Пастаяннай камісіі Палаты прадстаўнікоў па дзяржаўным будаўніцтве, мясцовым самакіраванні і рэгламенце:

— Наша краіна развіваецца вельмі інтэнсіўна. Да гэтага прымушаюць і эканамічныя, і палітычныя ўмовы. Асобна трэба сказаць пра тое, што рэалізаваць сябе ў нас можа кожны: і ў плане кар'еры, і ў творчым плане. Ніякіх перашкод чалавеку ніхто чыніць не будзе, галоўнае, каб было жаданне працаваць. Важна і тое, што нас ведаюць. На днях я вярнулася з Турцыі, дзе была ў адпачынку. Там я пазнаёмілася з немкай і казашкай. Мы разгаварыліся: было цікава, хто з якой краіны, як жывуць там звычайныя людзі. Калі я сказала, што з Беларусі, то пачула самыя станоўчыя водгукі пра нашу дзяржаву: мае суразмоўцы назвалі яе вельмі міралюбівай краінай, дзе прытрымліваюцца прынцыпаў сацыяльнай справядлівасці і дзе ўрад клапаціцца пра людзей. Таму скажу, што нельга хваліць чужое і пры гэтым ганьбіць сваё.

Краіна развіваецца ў розных кірунках — і ў сацыяльнай сферы, і ў эканамічнай, і ў прамысловай, і ў культурнай, шмат робіцца для людзей. Але тое, якой краіна стане ў будучыні, залежыць ад усіх нас.

Уладзіслаў ЧЫДЗІК, намеснік старшыні Пастаяннай камісіі Палаты прадстаўнікоў па аграрнай палітыцы:

— Ёсць скептыкі, якія любяць пагаварыць пра тое, што, маўляў, у іншых краінах тая ж аграрная палітыка праводзіцца больш паспяхова, аднак, упэўнены, у гэтым напрамку наша дзяржава мала чым саступае. За час незалежнасці аграрны сектар краіны набыў пэўную накіраванасць, павялічыліся аб'ёмы прадукцыі і ў разы — аб'ёмы экспарту. Як вядома, у мінулым годзе экспарт сельскагаспадарчай прадукцыі склаў 5,6 мільярда долараў.

Ураджай збожжавых культур сёння нашмат вышэйшы, чым 20-25 гадоў таму. Тады было рэдкасцю сабраць 27-30 цэнтнераў з гектара, сёння ў некаторых гаспадарках збіраюць 100-110 цэнтнераў. Тое ж і з надоямі: у 1990 годзе карова давала прыкладна 3200 літраў малака ў год, сёння ў сярэднім па краіне гэты паказчык складае 4500, па асобных гаспадарках даходзіць да 9000 літраў.

За перыяд дзяржаўнай самастойнасці з'явілася амаль паўтары тысячы аграгарадкоў, змянілася ў лепшы бок і якасць жыцця вясковых жыхароў. Я памятаю, якімі былі сельскія населеныя пункты ў 80-я, у пачатку 90-х гадоў: дзе-нідзе сустракаліся нават саламяныя дахі, людзі былі апрануты бедна. Сёння саламяны дах — гэта экзатыка, элемент гістарычнага антуражу. Дзякуючы мадэрнізацыі вытворчай сферы з'явілася шмат новай тэхнікі, былі рэканструяваны малочнаварныя фермы — многія з іх сёння больш падобны да палацаў!

У свеце нашы дасягненні ў галіне сельскай гаспадаркі прызнаюць не толькі краіны постсавецкай прасторы, але і іншыя дзяржавы. Калі дэлегацыі наведваюць Беларусь, звычайна цікавяцца і развіццём сельскагаспадарчай галіны. Мы чуюм ад іх самыя станоўчыя водгукі.

Уладзіслаў ШЧЭПА, намеснік старшыні Пастаяннай камісіі Палаты прадстаўнікоў па эканамічнай палітыцы:

— Беларусь была «зборачным цэхам» усяго Савецкага Саюза. Таму распад СССР, разрыў кааперацыйных і эканамічных сувязяў найбольш моцна павінен быў ударыць па эканоміцы нашай краіны. Дзякуючы адмове ад «шокавай тэрапіі», захаванню актыўнай ролі дзяржавы ў эканоміцы і развіццю знешнеэканамічных сувязяў у першым дзесяцігоддзі нашай самастойнасці нам удалося захаваць прамысловы, вытворчы і кадравы патэнцыял і забяспечыць высокія, у параўнанні з нашымі суседзямі, тэмпы росту эканомікі.

Сёння наша краіна дасягнула высокага ўзроўню развіцця чалавечага патэнцыялу. Гэта вызначае добрыя магчымасці для фарміравання новых вытворчасцей, галін, забеспячэння канкурэнтаздольнасці на сусветнай арэне. Такія магчымасці, вядома, неабходна эфектыўна выкарыстоўваць. Цяпер ва ўрадзе фарміруюцца новыя падыходы да развіцця краіны, якія ўлічваюць глабальныя змены ў сусветнай эканоміцы і палітыцы.

У будучыні Беларусь — гэта краіна з канкурэнтаздольнай эканомікай, якая ўмела выкарыстоўвае сваё выгаднае эканаміка-геаграфічнае становішча, у якой атрымаюць пераважнае развіццё сфера паслуг, IT-тэхналогіі, галіны, што выпускаюць інавацыйную і высокатэхналагічную прадукцыю. У аснове поспеху, вядома ж, застанецца чалавек як цэліна ў будынку дзяржавы, грамадства і эканомікі. Навука, адукацыя, ахова здароўя, прадпрыемальніцтва — галоўныя фактары ў нашым развіцці.

Падрыхтавала Надзея ЮШКЕВІЧ.

Добрая навіна

«БУЛЬБЯНЫ» РЭЗЕРВ

Наша краіна за студзень-ліпень 2015 года больш як у 3,1 раза павялічыла экспарт бульбы

Аб гэтым паведаміў міністр сельскай гаспадаркі і харчавання Леанід ЗАЯЦ на адкрыцці першай спецыялізаванай выстаўкі «Еўразійская бульба», перадае карэспандэнт БЕЛТА. Усяго ж экспартныя пастаўкі другога хлеба за сем месяцаў перасягнулі 200 тыс. т. У асноўным бульба пастаўляецца ў Расію.

Сапраўды, бульба — гэта той прадукт, які ў пэўнай ступені вызначае харчовую бяспеку краіны. У апошнія гады галіне бульбаводства ў Беларусі ўдзялялася вялікая ўвага. За гады рэалізацыі дзяржаўнай праграмы па развіцці бульбаводства яе ўдалося падняць на новы ўзровень, падкрэсліў міністр. На змену старым тэхналогіям прыйшлі перадавыя. Найноўшыя машыны здольны

забеспячыць выкананне тэхналогій па вырошчванні бульбы. Акрамя таго, айчынная навука забяспечыла дастойны насенны фонд, дзякуючы чаму беларускім аграрыям удаецца вырошчваць добры ўраджай.

Сёння ў Беларусі функцыянуюць 240 спецыялізаваных гаспадарак, якія забяспечваюць 70 працэнтаў усяй вытворчасці бульбы. За чатыры гады пабудаваны магучнасці па захоўванні 240 тыс. т другога хлеба. У цэлым жа мы маем магчымасць захоўваць увесь ураджай, які вырошчваецца ў палях (1,3 млн т)

...Сэрцам аддаюцца
роднай зямлі...

**МЫ, БЕЛАРУСЫ, —
МІРНЫЯ ЛЮДЗІ...**

Зіновій ПРЫГОДЗІЧ, пісьменнік, кандыдат філасофскіх навук

ХТО ЁН, СУЧАСНЫ ГЕРОЙ?

Гэтым летам я займаўся рамонтам летняй кухні на дачы. Насцілаць падлогу запрасіў спецыяліста — мясцовага жыхара, майго даўняга знаёмага Андрэя. Пра знаёмства я згадаў не дарэмна: Андрэй настолькі запатрабаваны работнік, што яго графік распісаны на паўгода наперад. І толькі нашы даўнія і добрыя адносіны з ім дапамаглі мне ўпісацца ў гэты графік па-за чаргой.

І вось ён прыехаў. І з першых хвілін нямыла мяне здзівіў. Звычайна які рыштунак мы ўяўляем у сталера? Нажоўка, малаток ды яшчэ вострая, падагнаная «пад руку» сякера.

А тут Андрэй стаў выгужаць з машыны інструменты і прыладзі, якіх я раней і не бачыў. Лазерны ўзроўнямер, цыркулярная піла, якая можа працаваць пад любым вуглом, прыстасаванне для таго, каб рэзаць дошкі ўздоўж, электрычны суперсучасны гэблік... Ну і, вядома ж, традыцыйныя малаток з сякерай.

— Андрэй, навошта столькі зброі? Не царкоўнае ж будаўніцтва, можна асабліва і не выкладвацца.

— Не выкладвацца, — з годнасцю адказаў Андрэй, — не мой прынцып. Я прывык усё рабіць якасна.

І праўда, падлога мая яго стараннямі аказалася прыгожай, як ляльчыка. Роўная, акуратная, без адзінай шпалінкі, без адзінага цвіка на паверхні.

Скончыўшы працу, Андрэй прыдзірліва аглядзеў зробленае і таксама застаўся задаволены. Мне нават падалося, што колькі хвілін ён любавяўся сваёй працай.

Чаму я пра гэта зараз усюспомніў? У нашым пісьменніцкім асяродзі час ад часу ўзнікаюць спрэчкі: як пісаць, пра што пісаць? А самае галоўнае — пра каго пісаць? Так сталася, што за гады перабудовы з нашай літаратуры неяк неўпрыкмет знік чалавек працы. Замест яго ў раманы, апавесці, аповяданні і нават у пазычаныя творы ўварваліся іншыя персанажы — прадпрыемальнікі, кар'ерысты, зладзеі, жанчыны лёгкіх паводзінаў...

Крытыкі забілі трыюгу, што са старонкаў кніг пачалі знікаць буйныя абагульненыя вобразы людзей, здольных на маштабныя

ўчынкі і моцныя пачуцці. У многіх выпадках іх узяліся падменьваць дробныя чалавечкі, станюча-бытавыя персанажы. Мадным стала паказваць літаратурных герояў амбівалентнымі, гэта значыць такімі, якія выклікаюць розныя, самыя супярэчлівыя пачуцці і адносіны.

Напачатку гэта было нова, цікава, выклікала ў чытачоў пэўны ажыятаж. Аднак чым далей, тым усё больш падманна, што ўсе гэтыя «амбівалентныя», загадкава-ўскладненыя персанажы з іх падкрэсленай аб'яваваасцю да ўсяго грамадскага, сацыяльнага, з іх халодным скептыцызмам і пустой дасціпнасцю, здольнасцю прыгожа рэфлексаваць і ўзвышана разважаць аб сусветных праблемах — усё гэтыя персанажы, абвешчаныя напачатку як найвышэйшае дасягненне новай літаратуры новага часу, сталі блжкнуць і траціць усялякую прывабнасць у вачах чытачоў.

Літаратура пачала губляць свой высокі грамадзянскі і маральна-патрыятычны статус. Восенню мінулага года на сустрэчы з прадстаўнікамі творчай інтэлігенцыі Прэзідэнт нашай краіны Аляксандр Лукашэнка паставіў пытанне проста: «У чым прычына таго, што за мінулыя 20-30 гадоў так і не з'явіліся сучасныя «Вайна і мір», «Узнятая цаліна»?.. Чаму сённяшні стан літаратурынага працэсу не адпавядае найвышэйшай планцы, узнятай нашымі вялікімі пісьменнікамі?»

Што і гаварыць, пытанні справядлівія, балючыя. І адказаць на іх няпроста. Але адказаць неабходна, бо без гэтага не будзе далейшага развіцця літаратуры, яе ўпэўненага руху наперад. Сваёе вачасе слова, вядома, скажуць літаратуразнаўцы, сацыёлагі, філосафы. Але і мы, пісьменнікі, не павінны стаяць убаку.

Паспрабую выказаць некаторыя свае меркаванні.

Кажуць, галоўная прычына сённяшняга стану літаратуры ў тым, што няма пісьменнікаў маштабу Мележа, Быкава, Караткевіча. Можа, часткова гэта і праўда. Але толькі часткова. Бо кожны час нараджае свае таленты. Ёсць яны ў нас і цяпер. Не буду называць імяны і творы, якія пазначаны несумненнай Боскай іскрай: яны, як кажуць, на слыху. Але чаму ж тады гэтыя творы не сталі

значымі літаратурнымі дасягненнямі, з'явамі грамадска-палітычнага жыцця? На гэты конт у свой час востра выказаўся народны мастак, Герой Беларусі Міхась Савіцкі. «Нашы творцы, — зазначыў ён, — у незалежнай суверэннай Беларусі не знайшлі свайго незалежнага месца ў агульным страі, разыходзячыся па ідэйных прынцыпах на два супрацьлеглыя лагера і заняты больш сваркамі, інтрыгамі, карыслівымі інтарэсамі, чым творчасцю».

Маладосці павінны быць уласцівы пошук, творчая дзёрзкасць, вобразная свежасць і навізна. Але калі такі эксперымент, такая «хвароба росту» зацягваецца, гэта можа абярнуцца творчай немаччу.

Якое ж выйсце бачыў знамяніты майстра з гэтага становішча? Па-першае, мастак павінен быць найперш за ўсё грамадзянінам. І як грамадзянін абавязаны быць разам са сваёй краінай, са сваім народам. Па-другое, мастак павінен заўсёды заставацца мастаком. Яго галоўная задача — адлюстроўваць у сваіх работах той час, у якім ён жыве. І работы гэтыя павінны быць не дэкларатывуныя, ліслівыя, а вельмі шчырыя, аб'ектыўныя. Задача мастацтва — ствараць вобразы, якія здольны саўдзельнічаць у самым жыцці, вобразы, што не толькі паказваюць быццё, але і раскрываюць яго сутнасць.

Кажуць: літаратура — гэта люстэрка на вялікай дарозе жыцця. Якое жыццё, такое і люстэрка. Таму, маўляў, няма чаго наракаць на яго.

Аднак у гэтым выказванні ёсць значная доля сафістыкі, самападману. Бо люстэрка можа быць і крывым, і стаяць яно можа не на вялікай дарозе жыцця, а на бакавой, тупіковай сцежцы. Сённяшнія захалпенні некаторых, асабліва маладых, творцаў моднымі, постмадэрнісцкімі пльынамі якраз і вядуць да такіх сцежак.

Літаратура, як вядома, не толькі чалавечказнаўства, але і чалавекалюбоўства. Гэта няпраўда, што сучасны чалавек здрабнеў, страціў арэол прывабнасці, што ў нашым сённяшнім жыцці няма сапраўдных герояў працы. Такія героі ёсць! У кожным калектыве, на самых розных узроўнях. Гэта — тыя ж камбайнеры, якія ў складаных умовах жніва намалочваюць па 2-3 тысячы тон збожжа. Тыя ж старшыні сельскагаспадарчых прадпрыемстваў, якія, авалодваючы сучаснымі тэхналогіямі, выводзяць працоўныя калектывы на самыя высокія рубяжы. Ці настаўнікі, якія, не шкадуючы часу, фізічных сіл, таленту, сеюць у душы сваіх выхаванцаў разумнае, добрае, вечнае. Альбо хірургі, якія праводзяць найскладанейшыя аперацыі і забяспечваюць айчынную медыцыну сусветны ўзровень.

Ды не трэба нават далёка хадзіць. Узгадаем таго ж майго знаёмага сталера Андрэя, пра якога я расказаў на самым пачатку. Ён — не герой, нічым асабліва не знамяніты. Акрамя таго, што сумленна і высокапрафесійна робіць сваю справу. Але менавіта на такіх працоўніках і трымаецца жыццё. Менавіта пра такіх кажуць: соль зямлі.

Адным словам, нашай літаратуры ёсць пра каго і пра што пісаць. Нішто не можа апраўдаць глухату і слепату пісьменніка, яго адыход ад надзённых задач і праблем рэчаіснасці.

Вядома, стварыць сапраўды вобраз станючага героя няпроста. Кожны мастакі персанаж — гэта ў пэўным сэнсе эстэтычнае адкрыццё. І каб здзейсніць яго, ад пісьменніка патрабуецца многае. Найперш глыбокае веданне жыцця, тонкае разуменне заканамернасцей яго развіцця. Між тым, непараўнальна ўскладніліся не толькі само жыццё, але і сучасны чалавек, яго духоўны свет, яго інтарэсы і запатрабаванні, яго ўзаемаадносіны з іншымі людзьмі.

Так, мы жывём у няпроста, надзвычай складаны час. Але задача пісьменніка ў тым і заключаецца, каб сілай сваёй мастацкай інтуіцыі пранікнуць у глыбіню тых працэсаў, якія хаваюцца за паверхняй, мастацкімі сродкамі сцвердзіць тое, што ў жыцці толькі нараджаецца. У гэтым — пазнавальная і выхаваўчая роля літаратуры, якая праз мастацкія вобразы, высокую ідэйнасць заклікана актыўна ўплываць на духоўны свет сучасніка, фарміраваць і ўзбагачаць яго

Краіна, багатая рэгіёнамі

ФЕРМА ВЕНІКАЎ НЕ ВЯЖА

Пра складнікі «вялікага малака» ў калгасе імя В.І. Крамко даведаўся карэспандэнт «Звязды»

Гаспадаркі Гродзенскага раёна ўжо даўно з'яўляюцца школай перадавога вопыту арганізацыі сельскагаспадарчай вытворчасці, у тым ліку жывёлагадоўлі. Дзякуючы сучасным тэхналогіям і прафесіяналізму кадраў у шэрагу СВК за год надойваюць у сярэднім больш за 8 тысяч літраў малака ад каровы. Напрыклад, у калгасе імя В.І. Крамко гэты паказчык склаў у мінулым годзе 8207 літраў. Не здаюць пазіцыі і сёлета: за суткі ад каровы зараз атрымліваюць больш за 24 літры малака. А ўвогуле штодзённа прадаюць каля 45 тон, рэнтабельнасць малочнай галіны складае 65%.

Старшыня калгаса Сяргей КРАМКО.

Здавалася б, чаго яшчэ трэба? Аднак кіраўнік гаспадаркі Сяргей КРАМКО далёкі ад нейкай эйфарыі і спачывання на лаўрах. Больш за тое, ён бачыць недапрацоўкі, рэзервы, задежнічанне якіх зробіць эканоміку прадпрыемства яшчэ больш моцнай і эфектыўнай. І ў гэтым кірунку настрайвае ўвесь калектыў.

ПАД ПЛІНЫМ «ВОКАМ» КАМП'ЮТАРА

Аснову цяпер ужо стабільна высокіх паказчыкаў у вытворчасці малака склаў знамяніты аграрнік Віталь Ільч Крамко, чыё імя цяпер носіць калгас. Аднамі з першых у краіне, калі яшчэ не было адпаведнай дзяржаўнай праграмы, у гаспадарцы распачалі рэканструкцыю жывёлагадоўчых ферм. І паступова ўсюды з'явіліся перадавыя еўрапейскія

тэхналогіі. Зараз усе чатыры малочна-тварыныя комплексы аснашчаны сучасным абсталяваннем нямецкай фірмы «Westfalia», дзе не толькі надой, а літаральна ўсе паказчыкі жыццядзейнасці малочнага статку пад строгім «вокам» камп'ютара. Індывідуальны падыход літаральна да кожнай жывёлы. А комплекс «Навасёлкі» мае і дадатковую даільную залу «Тандэм» для першацэлака, якім спачатку патрабуецца асабліва старанны раздой, каб у далейшым забяспечыць іх высокую прадукцыйнасць.

— Гэтыя тэхналогіі ўжо даказалі сваю надзейнасць, эфектыўнасць, і таму мы не спашаемся з рабатызацыяй даення. Па-першае, гэта вельмі дорага. А па-другое, маем магчымасць добра плаціць даяркам, каб яны якасна выконвалі сваю работу, — зазначае Сяргей Крамко.

Пры гэтым — ніякай ураўнілаўкі. Зарплата даяркі сёння можа склацца ад 8 да 15 мільёнаў рублёў. Прычым яе памер істотна залежыць не толькі ад колькасці і якасці атрыманага малака, а ад выканання практычна ўсіх параметраў тэхналагічнага працэсу. Гэтак жа патрабавальна ацэньваецца і работа іншых спецыялістаў. — Мала старое разбурыць і пабудаваць новае. Што, адразу грошы пачнуць «з неба сыпацца»? Не, трэба, каб ва ўсім тэхналагічным «ланцужку» працавалі сапраўдныя прафесіяналы. На стварэнні кармовой базы, у кармленні, даенні, ветэрынарным абслугоўванні жывёлы, доглядае абсталявання, — перакананы Сяргей Крамко.

Таму над павышэннем кваліфікацыі кадраў у гаспадарцы працуюць пастаянна. Супрацоўнічаюць з Гродзенскім аграрным універсітэтам, запрашаюць для навучання кадраў спецыялістаў розных кампаній. Каб правільна, з аптымальнымі затратамі ўкараняць усё новае і перадавое, што ёсць у свеце. Не выпадкова ўявілі нават пасаду адміністратара-праграміста па абслугоўванні высокатэхналагічнага абсталявання, якое патрабуе адпаведнай кваліфікацыі ў падыходзе да дыягнастыкі праблемных пытанняў і яго рамонт.

ПЛЮС «ПРАДУКТОВЫ ПАКЕТ»...

Сярэдняя зарплата сёлета па выніках сямі месяцаў склала ў гаспадарцы 8 мільёнаў 100 тысяч рублёў. Плюс так званы

«прадуктовы пакет», які ўвёў яшчэ Віталь Ільч Крамко. У квартал член калгаса, а таксама пенсіянер, які ў ім працаваў, бясплатна атрымліваюць 15 кілаграмаў мяса (яшчэ 25 кг — на дзень нараджэння) і 20 літраў малака. Выдаецца і збожжа.

Дарэчы, у члені калгаса (з правам на адпаведны прэферэнцыі) прымаюць праз два гады выпрабавальнага тэрміну. Некаторых звальняюць яшчэ да яго заканчэння, аднак 99% кандыдатаў праходзяць гэтую праверку на прафесіяналізм і адказнасць паспяхова.

Сяргей Крамко, як у свой час і яго бацька, да парушальнікаў дысцыпліны ставіцца жорстка: — Калі чалавек раз памыліўся — мя яго напавім. Аднак калі гэта ўваходзіць у сістэму, то штрафум альбо выдалем з вытворчасці. Зразумела, што не можа быць гаворкі і пра тыя ж бясплатныя прадукты.

Дарэчы, матэрыяльны прэферэнцыі прадугледжаны і для тутэйшых школьнікаў. Найлепшым вучням штомесячна выплачваюць стыпендыю, а па выніках навучальнага года — прэмію. Акрамя таго, гаспадарка дапамагае школам у Квасоўцы і Навасёлках прадуктам харчавання, неабходным абсталяваннем і інвентаром. Сумесна з дзяржавай калгас удзельнічаў у рэканструкцыі школьнага ФАКа, дзе створаны выдатныя ўмовы для аздараўлення не толькі дзяцей, але і дарослых.

ВІТАМІНЫ ГАТУНКУ «ЭКСТРА»!

Нядаўна калгас імя В.І. Крамко пабудаваў у Гродне супермаркет «Квасоўскі» (крама і кавярня), стварыўшы больш за 100 рабочых месцаў.

— Не думаю, што да нас пацякуць «залатыя рэкі», але, тым не менш, забяспечваем гарантанаваную рэалізацыю ўласнай прадукцыі. Ужо відаць, што маем някепскі даход, і, да таго ж, гэта «візітэўка» гаспадаркі, — кажа Сяргей Крамко.

Увогуле ў калгаса ўжо пяць фірменных крам — чатыры

ў абласным цэнтры і адна ў аграгарадку Квасоўка. Прадаюць мяса, каўбасы з уласнага мясакамбіната, агародніну і садавіну, сокі прамога адціскання... і, вядома, сваю малочную прадукцыю. Дарэчы, калгаснае адборнае малако гатунку «экстра» на прадпрыемстве «Малочны Свет» з сыравінай іншых вытворцаў не змешваецца. Такім чынам, пакупнік можа набыць высокакачэсную прадукцыю (малака і кефір), дзе максімальна захаваны ўсе вітаміны і карысныя рэчывы.

На сёння гатунку «экстра» ў гаспадарцы вырабляюць 82% малака. Быццам і няма, аднак Сяргей Крамко лічыць гэты паказчык недастатковым і імкнецца, каб ён склаў 95, а яшчэ лепш і ўсе 100%, што ў інтарэсах і спажыўцоў, і эканомікі, даходаў сельгаспрадпрыемства. Над гэтым, ведаючы праблемныя пытанні, цяпер і працуюць.

Барыс ПРАКОПЧЫК.

Гродзенскі раён

3 любоўю

НА ўСЕ СТО!

Самая вялікая колькасць доўгажыхароў жыве на Гродзеншчыне

Сёлета на пачатак ліпеня тут налічвалася 108 чалавек ва ўзросце больш за 100 гадоў. 21 жніўня да гэтай «каманды» далучыўся і Сяргей Андрэевіч ШЫНКЕВІЧ з вёскі Азэры Гродзенскага раёна.

Нарадзіўся Сяргей Андрэевіч у вёсцы Зінькі на Шчучыншчыне, якую спалілі фашысты ў студзені 1944 года. Загінулі 419 мясцовых жыхароў, у тым ліку жонка і двое малалетніх сыноў Шынкевіча. За сваю сям'ю і аднавяскоўцаў ён помсціў ворагу партызанам і артылерыстам Чырвонай Арміі, дайшоўшы да Берліна. Узнагароджаны ордэнам Вялікай Айчыннай вайны другой ступені і медалямі, за мужнасць і адвагу атрымаў падзку ад маршала Жукава. Пасля вайны пазнаёміўся з дзяўчынай, чыя сям'я таксама загінула ў Зіньках. Яны пабудавалі дом у роднай вёсцы, якая паўстала з попелу, у гэтым шлюбце нарадзіліся дзве дачкі.

Працоўная біяграфія Сяргея Андрэевіча шмат гадоў была звязана са Скідзельскім упраўленнем меліярацыйных сістэм. Шматлікія граматы і падзякі сведчаць пра яго як вельмі добрасумленнага работніка. А цяпер Сяргей Андрэевіч жыве ў прасторным доме сваёй дачкі Алены і, калі радня збіраецца разам, бярэ ў рукі гармонік. Альбо можа пачытаць вершы Міхаса Васілька.

Кіраўнік СПРАЎ Азэрскага сельскага выканаўчага камітэта Алена ПАЛЯНСКАЯ з цеплынёй кажа і пра яшчэ аднаго мясцовага жыхара. У 2012-м са 100-гадовым юбілеем віншавалі Пятра Кліменцьевіча КІЗАРА. Зараз ён у сваякоў у Гродне, але па-ранейшаму прапісаны ў Каныявічах.

Мясцовая ўлада, віншуючы ветэранаў, аказвае ім і матэрыяльную падтрымку — грашыма, прадуктовымі наборымі. Але галоўнае, што яны не засталіся ў адзіноце, іх любяць, пра іх клапаціцца блізкія.

Барыс ПРАКОПЧЫК

Узровень

ЗНОЎ РЭКОРД У СНОВЕ

У агракамбінаце «Сноў» у гэтым годзе атрыманы рэкордны ўраджай збожжавых — 101,6 цэнтнера з гектара. Зладжана працаваў уборачны канвеер ва ўсіх збэнках і на ўборцы, і на адвозцы збожжа... Найлепшымі сталі камбайнеры Уладзімір Яфімчык, Іван Касцюкевіч і Уладзімір Капытка.

На здымках: кіраўнік гаспадаркі Мікалай Вячаслававіч РАДАМАН задаволены — такога ў гісторыі Беларусі не было; апошнія тоны пшаніцы сабраны; найлепшыя камбайнеры (злева направа) Іван КАСЦЮКЕВІЧ, Уладзімір ЯФІМЧЫК і Уладзімір КАПЫТКА.

Быць на вышыні

ВАМ НА ЯКІ ПАВЕРХ?

Добры ліфт — не раскоша, а неабходнасць

Пра поспехі прадпрыемства «Магілёўліфтмаш» у апошні час чутна даволі шмат. Прынамсі заможныя дэлегацыі наведваюцца сюды з зайдроснай рэгулярнасцю. Нядаўна там пабывалі прадстаўнікі таджыкскага Худжанда, і ў гэтым месяцы першыя 7 ліфтаў ужо адпраўяцца туды. Пастаянна іх заказваюць Расія, Казахстан, Армения — у спісе, дзе працуюць магілёўскія ліфты, больш за дзясятка краін, у тым ліку і Паўднёвай Амерыкі. А ва Украіне, дзе ёсць сумеснае з магіляўчанамі прадпрыемства, запэўніваюць, што магілёўскім ліфтам карыстаецца нават данецкі алігарх Рынат Ахметаў.

І ПРАЗРЫСТЫЯ, І АВАЛЬНЫЯ...

— Зрабіць ліфт больш хуткасным? Не пытанне! — запэўнівае мяне намеснік галоўнага інжынера прадпрыемства Аляксея КРАТОВІЧ. — Толькі мадэль, якія перамяшчаюцца з хуткасцю звыш 2 метраў у секунду, у нашых жылых дамах не маюць вялікага попыту. Наогул, сярэдняя хуткасць 1,6 метра ў секунду.

На думку вытворцаў, ставіць у жылых дамах дарагія ліфты пры існуючых сёння адноснах населеніцтва да гэтай тэхнікі сабе ж даражэй. Але, як той казаў, былі б грошы. Калі яны ёсць, то выбіраць знойдзецца што. Сёння «Магілёўліфтмаш» выпускае 130 мадыфікацый гэтага тавару на любы густ і на любы колер. Каб не быць галаслоўным, намеснік начальніка аддзела перспектывных распрацовак Ігар ГЕЛАХАЎ адразу ж запрашае паглядзець найбольш прагрэсіўныя з іх. Мне выдаюць будаўнічую каску, і мы ідзем у цэх.

Шчыра кажучы, пасля гэтай экскурсіі я магілёўскія вытворцаў стала паважаць яшчэ больш. Якіх толькі мадэляў не пабачыла — і празрыстыя, і авальныя, і прававугольныя, і нават з эскалатарам. — Вось гэта эксперыментальны ўзор, — дэманструе апошняму распрацоўку мой гід. Калі казаць у двух словах, гэта складанае збудаванне з эскалатара і празрыстага ліфта — мара ўсіх тых, хто любіць жыць з камфортам. Павольна заезджаеш на рухомай платформе на другі паверх, а потым на празрыстым

ліфце з'езджаеш уніз. Нядаўна гэты асобнік магіляўчане вазілі на міжнародную выставу ў Маскву. І нават не меркавалі, што навінка выклікае такі ажыятаж. Ужо ёсць і першыя заказы.

Ліфт дакладна не ўпадзе ўніз, бо прадугледжана такая прылада, як лоўняк. Яе яшчэ ў пачатку стагоддзя прыдумаву адзін амерыканец.

Прэзентабельна выглядаюць панарамныя ліфты. Такія звычайна ўсталююцца ў дарагіх гандлёвых цэнтрах вялікіх гарадоў. Грузавыя ліфты — з'ява распаўсюджаная, а вось аўтаматэрыялы ўбачыла ўпершыню. Маецца нават мадэль для тых, хто эканоміць і дабіраецца да сваёй кватэры пераважна пешшу. Да яе прыкладаюцца так званыя ключы доступу. У магілёўскіх шматпавярхоўках такіх ліфтаў пакуль няма, а вось Украіна і Казахстан, кажуць, заказваюць.

ЗА АСЯРОДЗЕ БЕЗ БАР'ЕРАЎ

Сем гадоў таму ў Магілёве пабудавалі падземны пераход на перакрыважанні вуліцы Ленінскай з праспектам Міра, які абсталявалі чэшскім пад'ёмнікам для інвалідаў-калясачнікаў. А ў 2012-м на «Магілёўліфтмашы» распрацавалі імпартазамашчальны аналаг. Цяпер у вытворчасці некалькі мадыфікацый такіх пад'ёмнікаў. Нават з аўтаматэрыялы спецыяльнымі

выключальнікамі, якія спрацуюць у выніку небяспекі. Для беларускай сталіцы, напрыклад, завод паставіў каля трох дзясяткаў нахільных платформ, якія ўсталююцца ў падземных пераходах і нават метро. Мінчане карыстаюцца таксама вертыкальнымі пад'ёмнікамі, якія завод выпускае як адкрытага, так і закрытага тыпу. Запрабаваны пад'ёмнікі ў Казахстане і Расіі. Зусім нядаўна ў Магілёве сустракалі ўкраінскага інваліда-калясачніка, які прыехаў на ручным веласіпедзе з Шосткі. Ён нават збіраўся

наведаць завод, каб потым данесці інфармацыю з першых вуснаў да свайго гарадскога кіраўніцтва. Марыць, каб такія прыстасаванні з'явіліся і на іх вуліцах. Перспектыўная распрацоўка — эскалатары для магазінаў. Пробную мадэль тут зрабілі летась. У Расіі і Беларусі гэта запрабавана, тавар, дарэчы, імпартазамашчальны. Дагэтуль набываліся еўрапейскія, амерыканскія і кітайскія мадэлі. Зараз магілёўскія вытворцы вывучаюць рынак травалатараў. Таксама перспектывны кірунак.

Ліфт, які меў поспех на выставе ў Маскве.

Да ведама

«Магілёўліфтмаш» — буйнейшае ў Беларусі прадпрыемства па вытворчасці ліфтаў. А ў СССР кожны трэці ліфт ад Брэста да Уладзівастока быў з Магілёва. У 70-80-я гады яны дастаўлялі нават на Байканур. Цяжкім быў перыяд у пачатку 90-х, калі аб'ёмны ўпалі да 300 ліфтаў у месяц. Выратавала толькі тое, што тут своечасова пачалі мадэрнізацыю. Распрацавалі новую канструкцыю ліфта, закупілі абсталяванне і выйшлі ў 2006-2007 гадах на 700-800 ліфтаў у месяц. Апошнім часам вырабляецца да 1000.

Цікава

У космас... на ліфце

Канадская кампанія Thoth Technologies збіраецца пабудаваць надзіманы двацэцікіламетровы ліфт у космас, з дапамогай якога астранаўты самі будуць адпраўляцца на станцыі і адпраўляць на касмічныя апараты розныя грузы. Гэты ліфт значна менш амбіцыйны, чым запланаваны японскай будаўнічай карпарацыяй «Абаясі», якая спадзяецца, што да 2050 года яе касмічны ліфт дасягне чэрці шляху да Месяца.

Яшчэ Канстанцін Цыялкоўскі ў канцы XIX стагоддзя марыў пра вежу вышынёй у тысячу кіламетраў, якую можна ўперці ў магутны астэроід, падагнаны бліжэй да Зямлі. Хацеў, каб чалавецтва на ліфце ездзіла ў космас. Справа затрымалася за малым — не знайшлося трывалася і лёгкага троса, які можна было б закінуць на нябёсы.

Я быў у камандзіроўцы ў Пензе, дзе ў адміністрацыйным будынку завода стаіць наш ліфт. Ён едзе зусім бягуча. А ў жылых дамах, здараецца, так паставяць, што плакаць хочацца.

— Наколькі ў вас мабільны завод? Можжаце, напрыклад, хутка перабудавацца на вытворчасць новай мадэлі?

— У нас быў вопытна-эксперыментальны ўчастак, але мы рэарганізавалі яго ў цэх няпрофільнай прадукцыі. Ён будзе займацца распрацоўкай тэхнікі для сельскай гаспадаркі, будаўніцтва. Акрамя ліфтаў мы робім вельмі запатрабаваныя ў спажыўцоў рэчы — культиватары, лябэды, якія аруць зямлю замест каня, дрэваапрацоўчыя станкі і шмат чаго іншага. Інавацыйнай прадукцыі ў нас 73% — гэта спрэс новыя распрацоўкі, якімі і трох гадоў няма.

Налі ЗІГУЛЯ. Фота аўтара

■ Актуальна

ГАСПАДАРЫМ ПА-НОВАМУ: ШТО ПРЫНЯСЕ НАМ РЕФОРМА ЖКГ?

«Працякаў кран, пазваніла ў ЖЭС, пакінула заяўку, каб прыслалі майстра. Прышоў, адрамантаваў, а пасля папрасіў, каб яго пазваніла і адмяніла заяўку, маўляў, самі справіліся з непаладкай. І прапанаваў заплаціць суму, меншую, чым мне б выставіў ЖЭС, яму на рукі», — падзліліся чытачка «Звязды» і адзначыла, што гэта не першы выпадак, калі майстар спрабае зарабіць у абыход жыллёвай службы.

Наколькі гэта распаўсюджаная практыка і ці справіцца новая рэформа ЖКГ з падобнай і іншымі праблемамі?

Хаус-майстроў будуць стымуляваць — Не будзем адмаўляць, раней былі такія выпадкі, — пракаментаваў сітуацыю **першы намеснік старшыні Мінгарвыканкама Уладзімір КУХАРАЎ**. — Але тут трэба разглядаць два бакі: рабочага, які браў гэтыя грошы, і жылца, які іх даваў. Гэта незаконна з абодвух бакоў.

Тым часам спадзяванне на тое, што сістэму ЖКГ, якую не лае толькі лянiвы, нарэшце прывядуць у парадак, ёсць. Як ужо паведамляла «Звязда», з 1 сакавіка ў Першамайскім і Партизанскім раёнах Мінска праходзіць пiлотны праект па рэфармаванні жыллёва-камунальнай гаспадаркі, які грунтуецца на прапановах спецыяльна створанай рабочай групы. Да гэтага часу ў Мінску ўжо амаль 100% рабочых бягучага рамонту ЖЭС (ЖЭУ) прайшлі навучанне, атрымалі адпаведныя разрады, пасведчанні і сталі рабочымі па комплексным абслугоўванні будынкаў і збудаванняў, ці, як завуць іх у народзе, хаус-майстрамі. Такі спецыяліст авалодвае сумежнымі спецыяльнасцямі і ў выніку можа самастойна выконваць розныя віды работ — электратэхнічныя, сантэхнічныя, сталярныя, плотніцкія і малярна-тын-кавальныя. Такім чынам, адзін майстар адказвае за тэхнічнае ўтрыманне групы дамоў на 350-500 кватэр. Ён займаецца абследаваннем і выконвае прафілактычны рамонт інжынерных сістэм і абсталявання, канструкцыйных элементаў будынка. Прадукцыйнасць працы ўніверсальнага работніка павялічваецца на 30%.

У многіх ЖЭСах хаус-майстры задзейнічаны ў працах не толькі па тэхнічным абслугоўванні жыллага фонду, але і бягучым рамонце, аказанні платных паслуг насельніцтву. Аплата працы ў іх здэляна-прэміяльная. На думку Уладзіміра Кухарава, гэта няправільны падыход. Да канца года ўсе ўніверсальныя работнікі будуць працаваць па схеме, якая цяпер апрабуйваецца ў Першамайскім і Партизанскім раёнах у рамках рэфармавання сістэмы

ЖКГ. А менавіта: хаус-майстры займаюцца толькі тэхабслугоўваннем. Бягучы рамонт, платныя паслугі — гэта сфера дзейнасці асобных бригад.

Што да аплаты працы, то яна будзе фіксаванай. Пры гэтым майстры, якія добрасумленна выконваюць свае службовыя абавязкі, змогуць атрымліваць прыбаўку да заробатнай платы ў адпаведнасці з распрацаванай шкалай матэрыяльнага стымулявання і зарабляць такім чынам да 8 млн рублёў.

Загадчык — асобна, выканаўца — асобна

Яшчэ адно з асноўных новаўвядзенняў — падзел службы заказчыка і выканаўцы. Службамі заказчыка выступілі камунальныя ўнітарныя прадпрыемствы «ЖКГ Партизанскага раёна Мінска» і «ЖКГ Першамайскага раёна Мінска». У іх функцыі ўвайшлі правядзенне таргоў і арганізацыя работ па выкананні тэхнічнага абслугоўвання жыллёвага фонду, па капіталным і бягучым рамонце, прыбранні тэрыторый, аварыйным абслугоўванні, абслугоўванні ліфтаў, абыходжанні з цвёрдымі камунальнымі адходамі, аказанні платных паслуг, а таксама работа са зваротамі грамадзян. Функцыі службы выканаўцаў усклалі на жыллёва-эксплуатацыйныя ўчасткі, якія падпарадкоўваюцца адміністрацыям раёнаў горада. Такім чынам, ЖЭУ сталі газразліковымі прадпрыемствамі, а значыць, больш заікаўленымі ў канчатковым выніку, што адрознівае іх ад сённяшніх ЖЭСаў.

Дастаткова будзе пазваніць па адзіным нумары, і дыспетчар вызначыць, якая служба вырашыць вашу праблему.

— Комплексная рэформа двух раёнаў увогуле закранае ўвесь горад, — адзначыў **гендырэктар «Мінскай гарадской жыллёвай гаспадаркі» Віталі СМІРНОЎ**. — Аналіз зваротаў грамадзян паказаў, што якасць паслуг палепшылася. Зніжэнне заявак у дыспетчарскія службы па водазабеспячэнні, каналізацыі, электразабеспячэнні, тэхнічным абслугоўванні складае ад 10 да 18%.

Спецыяліст мяркуюе, што гэта звязана ў першую чаргу са стварэннем ЖЭУ: калі раней у Першамайскім раёне было 17 ЖЭСаў, цяпер туды функцыянуюць 11 ЖЭУ. У кожным з іх стварылі асобныя бригады па тэхабслугоўванні, бягучым рамонце, па комплексным прыбранні і аказанні бытавых паслуг. Такім чынам, цяпер у кожнага ёсць свае канкрэтныя абавязкі.

Сфатаграфуй няспраўнасць і выкладзі на сайт

Апроч таго, анансаваная раней адзіная тэлефонная служба 115, куды можна звяртацца з жыллёва-камунальнымі пытаннямі, пачне працу ўжо 1 лістапада. Дастаткова будзе пазваніць па адзіным нумары, і дыспетчар вызначыць, якая служба вырашыць вашу праблему. У кантакт-цэнтры плануецца стварыць каля 90 працоўных месцаў, першапачаткова тут будзе 150 лiній. Час чакання кліента на тэлефоннай лініі для 80% выклікаў складзе не больш за 20 секунд. Кантакт-цэнтр ЖКГ Мінска будзе складацца з аператары 1-га ўзроўню, якія будуць кантактаваць непасрэдна з насельніцтвам, і дыспетчараў адзінай дыспетчарскай службы.

Акрамя таго, для аператыўнага рэагавання на камунальныя праблемы ствараецца сайт з умоўнай назвай «Наш горад» і мабільныя дадаткі да яго. Працаваць ён пачне таксама да канца года. Пакідаць інфармацыю на гэтым сайце людзі ахвотны змога ў рэжыме анлайн. Напрыклад, вы ідзеце па вуліцы і бачыце, што прарваліся каналізацыйны люк. Фатаграфуеце, адпраўляеце фота і апісанне здарэння на сайт, пажадана ўказаўшы месца, дзе гэта адбылося. Вашу інфармацыю аператыўна апрацуюць і адправяць выканаўцы, які лiквідуе гэтую няспраўнасць. А потым сфатаграфуе і дашле справаздачу на сайт, каб можна было пераканацца, што неабходныя работы выкананы.

А што рабіць, калі раптоўна прарвала трубу ў такі час, калі камунальныя службы ўжо не працуюць? Калі раней у ЖЭСах на выпадак падобных заявак з 18.00 да 20.00 заставаліся дзержурныя майстры, то цяпер усе такія форс-мажорныя сітуацыі пераводзяцца на аварыйную службу. Спецыялізаваныя бригады будуць прыбываць на месца аварыі цягам паўгадзіны. «Аварыйка» цяпер не проста перакрые трубу да прыходу майстра з ЖЭСа, але і замяніць яе.

Аналіз рэформы ўжо паказаў, што ў яе выніку знізіўся сабекошт тэхнічнага абслугоўвання жыллёвага фонду. У двух раёнах скарацілі 312 чалавек кіраўніцкага апарату ў сістэме ЖКГ — гэта ўжо эканомія 25 млрд рублёў у год! Спецыялісты абяцаюць, што на новую сістэму працы да канца года прыйдуць усе раёны горада.

А вось казаць пра ўвядзенне рэформы ЖКГ па ўсёй краіне пакуль заўчасна, паведамiлі «Звяздзе» ў Мінжылкамгасе. «Рэформа для таго і рэформа, каб прааналізаваць вынікі, убачыць яе моцныя і слабыя бакі. Спачатку гэта робіцца на прыкладзе двух раёнаў, пасля будзем апрабуйваць на ўсім горадзе, і толькі потым можна будзе казаць пра яе ўвядзенне ў краіне».

Дзіяна СЕРАДЗЮК

■ 3 разлікам

«ЗАЛАТЫЯ» АДХОДЫ

За перапрацоўку другаснай сыравіны возьмуцца больш актыўна

Збор макулатуры і шклатары быў своеасаблівым «бізнесам» для людзей у колішнія часы. Праўда, у апошнія гады займацца здачай другаснай сыравіны для насельніцтва было не вельмі выгадна з прычыны невялікіх коштаў на яе. Цяпер жа сітуацыя змяняецца.

АСОБНАМУ ЗБОРУ — ЗЯЛЁНАЕ СВЯТЛО

У апошнія гады значна актывізавалася праца па зборы бытавой тэхнікі, энергазберагальных лямпачак, батарэек. Раней жа здаць гэты «скарб» маглі толькі юрыдычныя асобы. Насельніцтву нічога іншага не заставалася, акрамя як грувасціць ля пад'ездаў карпусы бытавой тэхнікі ў спадзяванні, што праз некаторы час прыедзе трактар і ўсё вывезе. А батарэйкі можна было выкінуць выключна ў звычайную сметніцу, з якой яны траплялі толькі на звалку. Хаця нікель, кадмій, ртуть, свiнец, волава, цынк, якія ўтрымліваюць звычайныя элементы сілкавання, вельмі шкодныя. Трапляючы ў грунтовыя воды, яны непазбегна заканчаюць свой кругаварот у прыродзе ў арганізме чалавека — пытанне толькі ў часе.

— Вельмі дапамагло нам прадпрыемства «БелВТІ», якое пачало прымаць гэтыя адходы не толькі ад юрыдычных асоб, але і ад насельніцтва, — расказвае **намеснік міністра жыллёва-камунальнай гаспадаркі Анатоль ШАГУН**. — За студзень-чэрвень сёлета на ўтылізацыю адправілася 1,7 тысячы тон складанай бытавой тэхнікі, а за такі ж перыяд летась гэтая лічба была ў тры з паловай разы меншай. Сабралі і больш за 15 тысяч тон адпрацаваных элементаў сілкавання. Цяпер пазбавіцца іх з карысцю для экалогіі можна вельмі проста: у гандлёвых цэнтрах з'яўляецца ўсё больш кантэйнераў, у якія можна апусціць разраджаную батарэйку. Агулам жа наша дзейнасць будзе

скіравана на тое, каб праз пяць гадоў ператварыць у другасныя матэрыяльныя рэсурсы чвэрць адходаў.

Пасля таго, як мы прааналізавалі набыты нам вопыт і сітуацыю ў краінах Еўрасаюза, можна сказаць, што

сыравіны. Але што рабіць з арганічнымі адходамі, якіх у горадзе ўтвараецца вельмі шмат? — Мы плануем атрымліваць з іх на спецыяльных устаноўках біягаз аб'ёмам больш за 100 тысяч тон у год, — працягвае Анатоль

груп тавараў перавага будзе аддавацца не першаснай сыравіне, а другаснай. Асабліва гэта будзе датычнацца шкла і палімераў. І калі мы ўсе гэтыя мерапрыемствы рэалізуем, то да 2020 года здолеем вярнуць фактычна са звалкі суму,

якое бясплатна забяраў стары арграт і прывязе да нас. На вуліцы Славінскага ў Мінску ў нас дзейнічае спецыяльны нарыхтоўчы пункт, дзе за кілаграм тэхнікі можна атрымаць 800 рублёў.

Прадпрыемства нават пастаўляе другасную сыравіну за мяжу. Праўда, датычыцца гэта не каштоўных металаў, а пластыку. Асноўныя пакупнікі — Індыя, Кітай. Цяпер на экспарт ідзе каля 15 тон сыравіны ў месяц.

ПЕРАПРАЦОЎКА «ТЭТРАПАКАЎ» І ЗДАЧА КНІГ

Большасць сокаў і значная частка малочных прадуктаў у крамах рэалізуюцца ў кардонных упакоўках, якія атрымалі ў народзе назву «тэтрапак». З аднаго боку, гэта вельмі зручна: пры транспарціроўцы тару немагчыма разбіць, ды і з картоннага пакета наліваць нашмат зручней, чым са звычайнага слоіка. З іншага — гэтую тару, у адрозненне ад шкляной, дагэтуль было немагчыма выкарыстаць у другі раз. І ўсё, што з ёй заставалася рабіць, апусціць у сметніцу.

— Складанасць перапрацоўкі «тэтрапака» ў тым, што ў яго склад, апроч кардону, уваходзяць алюміній і поліэтылен, — **расказвае намеснік дырэктара адкрытага акцыянернага таварыства «Белгіс-Эко» Лілія СЕМАЧКІНА**. — Але неўзабаве ў Беларусі будзе запущаны новы праект, скіраваны на збор упакоўкі ад вадкай ежы. Аднак пра яго эфектыўнасць можна будзе меркаваць толькі праз некалькі месяцаў пасля пачату.

У апошні час у Мінску можна сустрэць зялёныя кантэйнеры з надпісам «Макулатура». Апусціць у іх можна ў тым ліку і непатрэбныя кнігі.

— Каля пяці тысяч экзэмпляраў прынеслі ў іх ад пачатку года мiнчане, — працягвае Лілія Семачка. — І нам вельмі дзякуюць за магчымасць перадаць кнігі, якія з розных прычын больш непатрэбны дома. Мы іх сартуем і перадаём у сацыяльныя ўстановы.

Валяр'ян ШКЛЕННІК

Май на ўвазе
Цэннік на другасную сыравіну:
Шклябой і макулатура — 600-800 рублёў/кг
Бытавая тэхніка: 800 рублёў/кг

падыходы да вывазу смецця крыху змяняцца. Кантэйнеры стануць больш умяшчальныя, а смеццявозы падчас мадэрнізацыі парка будуць замяняцца на машыны з магчымасцю задняй загрузкі. Гэтым мы палепшым вываз адходаў са шчыльнай шматпавярховай забудовы, двары ў якой моцна запаркаваны аўтамабілямі. З'явіцца і новыя лініі сартавання.

ПАЛІВА ДЛЯ ЦЭМЕНТНЫХ ПЕЧАЎ

Паперу, пластык і шкло можна скарыстаць у якасці другаснай

Шагун. — І шэраг праектаў ужо рэалізаваны. Напрыклад, у Мінску ўжо тры палігоны абсталяваны сістэмамі збору біягазу. Электраэнергія, якая на іх выпрацоўваецца, паступае ў агульную сетку. Гэтыя ўстаноўкі з'явіліся дзякуючы замежным інвестыцыям. Але біягаз — не адзінае выйсце для карыснай утылізацыі адходаў. Напрыклад, у Еўрасаюзе з іх атрымліваюць спецыяльнае паліва, прыдатнае для спальвання ў цэментных печах. Дабралася гэтая тэхналогія і да нас: пiлотны праект будзе рэалізаваны ў Гродзенскай вобласці на прадпрыемстве «Краснасельск-будматэрыялы».

Заканадаўства, якое рэгламентуе абыходжанне з адходамі, таксама чакаюць змены. Неўзабаве з'явіцца нарматыўна-прававыя акты, якія будуць рэгуляваць максімальнае выкарыстанне ў тары і ўпакоўцы толькі тых матэрыялаў, якія можна будзе перапрацаваць. Ды і пры вытворчасці некаторых

эквівалентную 65-70 мільёнам долараў.

«3 ТОНЫ МАБІЛЬНІКАЎ — 270 ГРАМАЎ ЗОЛАТА»

Шмат бытавых прыбораў, асабліва савецкіх, змяшчаюць у сабе каштоўныя металы — золата, срэбра, паладый. І іх таксама можна выкарыстаць паўторна, не закупляючы за мяжой сыравіну за валюту.

— Самая ўзбагачаная руда дае толькі 9 грамаў каштоўнага металу ў золатым эквіваленце на тону, — **расказвае намеснік галоўнага інжынера прадпрыемства «БелВТІ» Ігар ГАРБАЧОЎ**. — А з тоны старых мабільных тэлефонаў можна здабыць ужо ў 30 разоў болей гэтага важнага рэчыва. За мінулы год мы сабралі ад насельніцтва 3,5 кілаграма каштоўных металаў. Здаць жа тэхніку вельмі проста. Неабавязкова несці яе куды-небудзь, калі можна выклікаць спецыяльнае таксі,

■ Так трымаць!

ФРАНТАВАЯ ЗАГАРТОЎКА

Летась Яўгену Трафімавічу Чарвякову памянлі нумар тэлефона. Некалькі дзён у кватэры было нязвыкла ціха. Таварыскі, гаваркі чалавек не мог мірыцца з гэтай цішынёй. Давялося самому абзвоньваць сяброў, знаёмых — паведамляць новы нумар. Але ўсяго не прадугледзіш, бо ці мала каму спатрэбіцца...

А спатрэбіўся Яўген Трафімавіч супрацоўнікам Шумілінскага гісторыка-краязнаўчага музея. З праблемамі, але знайшлі яны славутага земляка. І цяпер экспазіцыя, прысвечаная шырока вядомаму чыгуначніку, Герою Сацыялістычнай Працы, папоўнілася перададзенымі ім у музей рэчамі. У іх ліку — імяны гадзiннiк «Слава», які ветэран некалі атрымаў з рук міністра шляхоў зносін Савецкага Саюза Мікалая Конарава, фанатэка пласцінак выканаўцаў савецкіх песень, пласцінка з жывым голасам Леніна... Усё гэта ўручылі яму ак дэлегату XXIV з'езда КПСС.

10 красавіка 1965 года на Беларускай чыгунцы адбылася змянальная падзея: адправіўся ў першы рэйс уласны рэспубліканскі грузавы цеплавоз. Вага гэтага цягніка была на той час унушальнай — 3600 тон. Куды там паравоз! Кіраваць ім даверылі машыністу першага класа з Віцебскага лакаматыўнага дэпо Яўгену Трафімавічу Чарвякову.

Яшчэ малым Жэнька вельмі любіў назіраць за чыгуначнымі саставамі, што з грукатам праносіліся міма станцыі Шуміліна, непадальку ад якой жыла яго сям'я. Бацька працаваў пуцейскім рабочым, але і гаспадарку не кідаў: меў каля дзясятка дзесяцін зямлі. Трэба ж было шасціраў дзясцей карміць! Жэнька ведаў, што абавязкова будзе машыністам, але вайна парушыла яго планы. Давялося эвакуіравацца пад Урал. Тут, у Арэнбургу, шаснаццацігадовы беларус паступіў у чыгуначнае вучылішча, дзе рыхтавалі памочнікаў машыніста. Праз год з невялікім замест двух (паскораны курс напалову складаўся з практыкі) выпусцілі наваспечаных памочнікаў.

У кастрычніку 1943 года Яўгена Чарвякова залічылі ў франтавую калону №96 асобага рэзерву Наркамата шляхоў зносін, якая абслугоўвала другі і чацвёрты Украінскія франты, забяспечваючы перавозку ваенных грузаў пад пастаяннымі бамбэжкамі фашыстаў. Працоўчы памочнікам машыніста, падлетак павiнен быў трымаць цiск у катле паравоза. У апошніх двух вагонах са знятымі дахамі размяшчаліся хуткарэальныя зеніткі і буйнакаліберныя кулямёты, з якіх па нямецкіх самалётах стралялі дзясучаты, не даючы гітлераўскім асам разбамбіць састаў. Рухаліся выключна ноччу. Танкі, гарматы, боерпрыпасы, нават самалёты з дэманціраванымі крыламі (каб укласіцца ў габарыты) перамяшчалі да лініі фронту. Разгрузжалі цягнік вагой да 1500 тон не больш як за паўгадзіны. У выслабленых вагонах у тыл адпраўлялі параненых. Невымерная адказнасць ляжала на чыгуначніках ваеннага часу!

Яўгену Чарвякову пашанцавала застацца жывым і нават непараненым. У Віцебск ён вярнуўся ў 1947 годзе з двума медаламі і значком выдатнага паравозніка, які атрымаў за тое, што спраўляўся працаваць на кандэнсатце, бо воданепарныя вежы на станцыях былі разбураны ўшчэнт і заправіцца вадой не было дзе. Такім значком мог пахваліцца не кожны машыніст са стагам.

Юнаку быў прамы шлях у машыністы. Авалодваць спецыяльнасцю яго накіравалі на курсы. Дарэчы, тады Яўгену давялося ўдзельнічаць у перапахаванні Героя Савецкага Саюза Канстанціна Заслонава з партызанскіх могілак у Купавічы на прываказальную плошчу ў Оршы. Набраўшыся ведаў, хлопец уладкаваўся ў Віцебскае лакаматыўнае дэпо памочнікам машыніста. Прыглядаўся, як працуюць старэйшыя таварышы, вучыўся ў іх майстэрства кіравання, культуры догляду паравоза, вывучаў профіль пуці, разлічваў, дзе можна за кошт інерцыі скараміць паліва. Праз тры гады сам павёў таварняк з грузам. Скончыў школу рабочай моладзі, дзевяць месяцаў у Гомелі перавучваўся на машыніста цеплавоза, праходзіў практыку ў Арэнбургу, які некалі «выпісаў» яму пуцёчку на служэжны чыгунцы.

І вось той знамянальны дзень, калі Яўген Трафімавіч сам павёў цеплавоз. Праз некалькі гадоў сярэдняю вагу кожнага з пазыдоў ён давёў да пяці тысяч тон, што дало магчымасць пастаянна перавозіць звыш нормы тысячы тон грузаў, эканоміць паліва. Чарвякоў быў ўзнагароджаны ордэнам Працоўнага Чырвонага Сцяга, удастоены знака «Ганаровы чыгуначнік СССР».

Каля 70 вучняў вырасіць Яўген Трафімавіч, займаючы пасаду машыніста-інструктара ў маняўровай калоне. Ён навучаў іх усю таму, што сам умеў, быў патрабавальным і строгім. Пры Чарвяковым на маняўровых цеплавозах у Віцебскім дэпо машыністы пачалі працаваць без памочнікаў, што павяліла іх адказнасць, дало высокі эканамічны эффект. За ўвесь час яго работы тут не было ніводнага надзьвельнага здарэння. Планы перавозак пастаянна перавыконваліся, эканомілася паліва.

Радзіма высокая ацаніла заслугі чыгуначніка: у сакавіку 1976 года Яўгену Трафімавічу Чарвякову было прысвоена высокае званне Героя Сацыялістычнай Працы. 50 гадоў жыцця аддаў ён чыгунцы. Як падлічыў сам Герой (праўда, з агаворкай, што падлік гэты прыблізны), ён перамясціў у грузавых паяздах каля 25 мільянаў тон народнагаспадарчых грузаў; у пасажырскіх, прыгарадных і вайсковіх цягніках перавёз каля двух мільянаў пасажыраў; эканоміў каля 1200 тон каменнага вугалю і 100 тон дызельнага паліва. Ветэран безаварыйна праехаў у рабочым рэжыме па чыгунках СССР больш за тры мільёны кіламетраў.

Яўген Трафімавіч ужо каля 30 гадоў пенсіянер, але ў курсе спраў Віцебскага аддзялення чыгункі. Часта наведвае яго старшыня савета ветэранаў лакаматыўнага дэпо Генадзь Пiвульскі, прыносіць яму навіны. Пра ганаровага чыгуначніка знялі відэафільм, запісалі ўспаміны Яўгена Трафімавіча для нашчадкаў, якія захоўваюцца ў музеі аддзялення. А 29 красавіка ветэран прымаў гэсцей не толькі з Віцебскага аддзялення Беларускай чыгункі, гарадской арганізацыі ветэранаў, але і прадстаўнікоў аблвыканкама — разам з роднымі і блізкімі ўрачыста адзначылі 90-ты дзень нараджэння. Няўрымлівы, мудры, з вышнімі свайго ўзросту і жыццёвага вопыту, ён прапануе ў якасці нацыянальнай беларускай ідэі, на яго погляд, самую гуманную — берагчы чалавека працы. Бо менавіта ад працаўніка — усё ў свеце. Яго рукамі створаны ўсе багаціці на зямлі, не кажучы ўжо пра нашу родную Беларусь.

Таццяна КУЗЬМІЧ, фота аўтара, г. Віцебск

■ Яго дарога

Захапленне спортам, інжынерная адукацыя, практыка на Краснаярская ГЭС, цытаванне Адама Міцкевіча... Мітрапаліт Мінска-Магілёўскі Тадэвуш КАНДРУСЕВІЧ у інтэрв'ю «Звяздзе» ўгадвае дзяцінства, распавядае пра вучобу ў політэхнічным інстытуце, разважае пра выклікі часу і праблемы хрысціянскага свету.

«Бацька вучыў быць сумленным»

— **Ваша Эксцэленцыя, ці праўда, што ў дзяцінстве вы любілі хакей?**
 — У Адэльску, дзе я нарадзіўся, у хакей не гулялі і на каньках не коўзаліся. Для гэтага ў нас не было рэчкі. Хакей з'явіўся ўжо ў Гродне, дзе я скончыў школу. Затое ў вёсцы катаўся на санках. Я шмат часу бавіў на вуліцы і маразоў зусім не баяўся. Падобнае надвор'е мне і сёння даспадобы. А яшчэ ў Адэльску мы гулялі ў футбол разам з ксяндзом Пётрам Барташэвічам. Пазней, калі вучыўся ў Ленінградзе, я нават крыху пагуляў за каманду факультэта на ўніверсітэцкіх спаборніцтвах. Хварэў за мінскае «Дынама», пасля, калі жыў у Расіі, мне падабалася гуляць маскоўскага «Спартак», а цяпер хварэю і за нашага чэмпіёна — барысаўскі БАТЭ.

— Бацькі распавядалі вам сваю гісторыю знаёмства?

— Асабліва не. Ведаю, што пажаніліся, калі ім было ўжо за 30 гадоў. Паходзілі з адной вёскі. Шукаць сабе пару за краем свету ў нас было не прынята. Усе мае продкі жылі ў Адэльску і працавалі на зямлі. Тата і мама былі набожнымі людзьмі. Бацька нават пэўны час узначальваў касцёльны камітэт. Касцёл у нас ніколі зачынены не быў, але свайго святара доўга не было. Бацька з прычыны гэтага вельмі перажываў. Ездзіў па святароў у іншыя мясціны, нават звяртаўся з гэтым пытаннем у кuryю Віленскай дыяцэзіі. Усё было не так проста, як

✓ **Акрамя навуковага атэізму, быў вымушаны здаваць асновы марксісцка-ленінскай філосафіі, палітэканомію. Аднак здаваў я іх лёгка.**

цяпер. Прыезд ксяндза ў вёску трэба было абавязкова ўзгадніць са свецкімі ўладамі. Пры гэтым кожную нядзелю касцёл быў адкрыты. Найбольш адданыя вернікі праводзілі ў ім супольныя малітвы. Гэта было вельмі важна. Моладзь расла і ўсведамляла, што нядзеля — гэта дзень Божы, у які трэба ісці да касцёла. І калі сёння за мягой я раскажваю аб тым, што ў нас не праводзілі імшу, многія нават не разумеюць, як падобнае магло адбывацца. Акрамя таго, мы з сястрой, бацькамі кожны дзень маліліся дома. Пасля малітвы зазвычай быў кароткі катэхізіс. Кнігу знайсці было складана, а таму ўсё было ў вуснай форме «пытанне — адказ». Бацька вучыў мяне быць сумленным чалавекам, нікога не крывіць...

■ Педсавет

МЕДЫЯАДУКАЦЫЯ: мода ці неабходнасць?

Гэта высвятлялі педагогі, якія летам добраахвотна... селі за парты

«Шаноўны калега, віншую вас з поспехам: вы перамаглі ў конкурсе на права стаць удзельнікам летніка», — намявіта такімі словамі распачынаўся ліст, што атрымалі ад прафесара Акадэміі паслядыпломнай адукацыі Мікалая Запрудскага настаўнікі, якім пашчасціла сёлета трапіць у Альхоўку. Штогод на цэлы тыдзень бераг Страчы пад вёскай Альхоўка, што ў Астравецкім раёне, пераўтвараецца ў «зьялены клас». Але трапіць сюды можа далёка не кожны ахвотны. Прычына простая: летнік у палатках разлічаны на 50-55 удзельнікаў, а заяў ад педагогаў сёлета было амаль 100.

Сіла прыцягнення Альхоўкі надзвычай вялікая. Першы метадычны летнік для настаўнікаў адкрыўся 25 гадоў таму. Яго арганізатарамі сталі Мікалай Запрудскі і настаўнік фізікі з Астраўца Анатоль Бацюлеў. За чвэрць стагоддзя іх ідэя павышэння кваліфікацыі на ўлонні прыроды знайшла шмат прыхільнікаў і абрасла мноствам цікавых традыцый. Ёсць альхоўцы са «стажам» 10 гадоў і болей. Гэта педагогі, якія «захварэлі на Альхоўку».

І хаця я трапіў сюды толькі ў другі раз, паспеў па-добраму паазідацца «першагодкам»: яны яшчэ не здагадваліся, колькі прыемных адкрыццяў і сюрпрызаў іх тут чакае! Гэта і юбілейны канцэрт, і кацільён (баль пры свечках), і медыясартыўная паласа перашкод, і начное арыентаванне, і «Акадэмія» (пасвячэнне

ў «акадэміі» Альхоўкі тых настаўнікаў, якія прыязджаюць у летнік на працягу шасці гадоў). Але, нягледзячы на адпачынак, педагогі не забываюцца і пра вучобу: тэарэтычныя і практычныя заняткі праходзяць у Альхоўскай школе з 9 да 16 гадзін. Кожны год у цэнтры ўвагі педагогаў аказваецца актуальная для адукацыі тэма. Тэмай сёлетняга летніка сталі медыяадукацыя і так званы «перавярнуты ўрок».

АДРОЗНІЦЬ ПРАЎДУ АД ХЛУСНІ

Праца над прапанаванай тэмай распачалася для настаўнікаў яшчэ дома, паколькі кожны ў інфармацыйным лісце атрымаў абавязковае дамашняе заданне!

✓ **Праект па медыясвецце ўжо рэалізуецца ў Беларусі намаганнямі групы настаўнікаў, і да яго можа далучыцца кожны ахвотны!**

Напрыклад, на тэме «Медыясвета і медыяадукаванасць» трэба было выбраць правільныя, на погляд настаўніка, сцвярджэнні, сфармуляваць не менш за чатыры пытанні да прапанаваных тэкстаў і артыкулаў па медыяадукацыі, а таксама пабудаваць карту па тэарэтычных паняццях, звязаных з ёй (напрыклад, суаднесці такія паняцці, як медыя, медыянапланне і медыяадукацыя).

Акрэсленае праблемнае поле аказалася надзвычай шырокім. Як навучыць дзяцей арыентавацца

ў глабальнай інфармацыйнай прасторы? Як навучыць іх фарміраваць уласнае меркаванне на аснове інфармацыі, узятай з некалькіх крыніц? Як, у рэшце рэшт, навучыцца адрозніваць праўду ад маны, ці, як цяпер кажучь, ад «фэйкаў»? Паколькі заняткі ў летніку былі арганізаваны па прынцыпе «перавернутага ўрока» (калі тэарэтычная і лекцыйная праграма вывучаецца дома, а ў класе разам з настаўнікам падрабязна разбіраюцца заданні і практыкаванні па тэме), то праца пачалася з абмеркавання выкананага дамашняга задання ў групах і прэзентацыі вынікаў работы з ім.

Гэта дазволіла настаўнікам абмяняцца поглядамі і сысціся на думцы, што якасная адукацыя немагчыма без медыясветы, а фарміраванне медыяадукаванасці — задача не толькі настаўнікаў гуманітарных прадметаў.

Акрамя таго, педагогі пераканаліся ў тым, што медыяадукаванасць, у адрозненне ад інфармацыйнай граматыкі або інфармаванасці, вельмі карысная і яна дапамагае ўсвядоміць, якіх думак або дзеянняў чакаў ад вас аўтар медыяпаведамлення, распазнаць перадузятасць, дэзынфармацыю і хлусню, заўважаць, што месцамі гісторыя наўмысна не дасказана.

ЦІ КОЖНЫ МОЖА СТАЦЬ МЕДЫЯПЕДАГОГАМ?

Мікалай Запрудскі прачытаў педагогам лекцыю па медыясвецце, а ў якасці практычнага задання настаўнікі параўналі два артыкулы пра адну і тую ж падзею з розных інфармацыйных

агенцтваў, пераканаўшыся, што пры жаданні адну і тую ж сітуацыю можна інтэрпрэтаваць абсалютна па-рознаму.

Даволі ажыўленай атрымалася гутарка-дыспут пра тое, як у школе можна фарміраваць у дзяцей медыяадукаванасць і ці кожны настаўнік зможа стаць медыяпедагогам. Як рэдактар школьнай газеты «Статус-КВО», я лічу, што вялікую ролю ў фарміраванні адыгрываюць уздел вучняў у стварэнні школьнай газеты, пастаянная праца з тэкстам і выкананне творчых заданняў, правядзенне журналісцкіх расследаванняў, апытанняў, падрыхтоўка рэпартажаў. Таму сапраўдным падарункам для ўсіх удзельнікаў летніка стаў метадычны дапаможнік «Як стварыць сучасную школьную газету?», напісаны майстар сваёй справы, украінскім журналістам Сяргеем Чарняўскім, які выдатна разбіраецца ў пытанні медыясветы.

А намеснік старшын Таварыства беларускай школы Тамара Мацкевіч падзялілася сваімі ўражаннямі ад удзелу ў летняй медыяшколе ў Швецыі. У гэтай краіне медыяадукаванасць інтэгравана ў вучэбны план і рэалізуецца на самых розных уроках: ад гісторыі і замежнай мовы да біялогіі і фізікі. Створаны сайт «Медыякомпас», на ім сістэматычна з'яўляецца падборка актуальных падзей і навін з масмедыя,

якія могуць выкарыстоўваць педагогі ў сваёй працы з дзецьмі. Штотыдзень такую падборку добраахвотна атрымліваюць больш за 10 тысяч шведскіх настаўнікаў.

Цікава, што падобны праект па медыясвецце ўжо рэалізуецца ў Беларусі намаганнямі групы настаўнікаў і да яго можа далучыцца кожны ахвотны!

А планы ў беларускіх настаўнікаў надзвычай смелыя. Гэта і стварэнне дыстанцыйных курсаў па медыясвецце, і напісанне метадычнага дапаможніка па фарміраванні медыяадукаванасці і далучэнне школ і гімназій да медыясветы ў якасці інавацыйных пляцовак. Наперадзе — шмат працы, але гэта той выпадак, калі ўсё залежыць ад кожнага з нас.

А разам мы можам многае. І гэта даказалі альхоўцы, бліскуча выканаўшы практычнае заданне, у якім розным групам трэба было напісаць невялікі артыкул пра летнік, падаўшы інфармацыю або ў пазітыўным, або ў негатывным ключы. Таму — за працу, шаноўныя калегі!

Юрась КАЛАСОЎСКІ, настаўнік беларускай мовы і літаратуры Магілёўскай гарадской гімназіі №1, рэдактар школьнай газеты «Статус-КВО»

жылі бедна, і таму я мусіў мець стыпендыю. Акрамя навуковага атэізму, быў вымушаны здаваць асновы марксісцка-ленінскай філосафіі, палітэканомію. Аднак здаваў я іх лёгка.

«Аб епіскапскім прызначэнні даведаўся па радыё»

— **Перад паступленнем у семінарыю вы паспелі папрацаваць у Вільні на шліфавальным заводзе...**

— Так, апынуўся там дзякуючы дыплом. Спачатку рабіў у зборным цэху, а пасля перайшоў у канструктарскае бюро. А падчас навучання мне нават давалася павываць на практыцы на Краснаярская гідраэлектрастанцыі.

— **Епіскапскае прызначэнне вы атрымалі 25 ліпеня 1989 года, калі служылі пробашчам у Гродне. Памятаеце, як усё адбылося?**

— У той час знаходзіўся ў Астраўцы. Адтуль накіраваўся ў Вільню памаліцца ў Вострай Браме, а пасля паехаў да мамы. На наступны дзень у яе былі імяніны.

— **Сваім дэвізам вы тады абралі выказванне «Quis et deus?» («Хто, калі не Бог?» — Аўт.). Чаму спыніліся на ім?**

— Мне давялося быць першым прызначаным епіскапам пасля доўгіх гадоў пераследу веры на Беларусі. І гэты дэвіз — знак падакці людзям, якія ў цяжкія часы захавалі яе, не адракліся. Нягледзячы на пераслед, яны сваім жыццём паказалі, што на першае месца ставілі намявіта Бога. А яшчэ гэта выказванне з'яўляецца літаральным перакладам на лацінскую мову імя Міхалі. А, як вядома, святы Міхалі-Архангел з'яўляецца апекуном Беларусі.

— **У адным інтэрв'ю вы неяк працагавалі Адама Міцкевіча: «Вершы, чалавек, што Ісус нарадзіўся ў Віфлееме, але бяда табе, калі ён не народзіцца ў тваім сэрцы». Гэта любоў да паэзіі ці вы проста вычыталі ў вядомага паэта?**

— Мне спадабалася гэтае выказванне. Калі нешта чытаю, часам знаходжу для сябе афарызмы, якія пасля выкарыстоўваю ў казаннях, пастырскіх пасланнях. Спасылалася на аўтараў. Тым больш іх імёны ўсе добра ведаюць. Ці чытаю шмат мастацкай літаратуры? Не, на яе цяпер застаецца не так шмат часу. Даводзіцца рыхтаваць тэксты для канферэнцый, казанняў, сустрэцаў з людзьмі. Але я люблю чытаць багаслоўскія творы Папы Бенедыкта XVI. Яны прываблілі мяне сваёй яснай тэалагічнай думкай. Я займаўся дакладнымі навукамі, і яго тэксты зацікавілі мяне канкрэтнымі адказамі на выклікі сучаснасці. Мне таксама даспадобы творы Яна Паўла II, пасланні Папы Францішка. Яго, дарчы, называюць народным папам, а мне хочацца быць народным епіскапам.

ДАВЕДКА «ЗВЯЗДЫ»

Тадэвуш КАНДРУСЕВІЧ нарадзіўся 3 студзеня 1946 года ў Адэльску, што ў Гродзенскім раёне. У 1970 годзе скончыў Ленінградскі політэхнічны інстытут, у 1981-м — Каўнаскаю духоўною семінарыю. 31 мая 1981 года прыняў святарскія пасвячэнні. У 1989 годзе Папам Янам Паўлам II прызначаны епіскапам Гігона-Зарыцкім і адміністратарам Мінскай архідыяцэзіі. Праз два гады прызначаны апостальскім адміністратарам для каталікаў лацінскага абраду Еўрапейскай часткі Расіі. 21 верасня 2007 года прызначаны архіепіскапам, Мітрапалітам Мінска-Магілёўскім.

«3 інстытута сышоў сам»

— **Гродна даволі каталіцкі горад. Як сталася, што праз матэрыял у газеце пра будучага настаўніка, які наведвае касцёл, вы пакінулі інстытут? Можна, гэта не пра вас напісалі...**

— Аб гэтым мне распавёў мой стрыечны брат, якому паказалі артыкул з маім прозвішчам. Тады я зразумеў, што скончыць інстытут мне не дадуць. Я не хацеў чыніць праблем кіраўніцтву і сышоў сама. Нават летнюю сесію не здаваў. Лепш было сысці самому, каб цябе пасля не выключалі. У Гродне сапраўды шмат каталікаў. Не

З 20 па 28 верасня адбудзецца агульнанацыянальная пілігрымка ў Святую зямлю. Яе мэта — наведванне мясцін, звязаных з гісторыяй Хрыста. Аднак у праграме гэтай пілігрымкі ёсць некалькі даволі адметных пунктаў. Адзін з іх — асвячэнне беларускамоўных табліц з імямі Марыі «Магніфікат і Захарыі — «Бенядыктус». Іх асвячаць у розных кутках горада Айн-Карэм, дзе Захарыя даведаўся ад анёла аб тым, што ў яго сямі народзіцца сын, які падрыхтуе дарогу Хрысту.

«Сітуацыя ў нас мяне задавальняе»

— **Вы ўгадалі пра выклікі часу, аб якіх даволі часта кажае падчас набажэнстваў. Сярод іх — аборты, секулярызацыя, праблема біятэкі. А як з гэтым трэба змагацца?**

— Усё хрысціянства павінна адказваць на іх, выходзячы з вучэння Хрыста. Штошы запавед сведчыць: «Не забівай». Нельга забіваць толькі напалову, нельга быць напалову вернікам. Ісус кажа: «Альбо белая, альбо чорная». Чалавек, які не нарадзіўся, — гэта ўжо чалавек. І аборт, і эўтаназія — гэта забіццё жыцця.

— **Дарчы, жыхары Харватыі амаль адзінаголасна прагаласавалі супраць узаконвання аборту.**

— Харватыя — каталіцкая краіна, а ў нас вялікі працэнт атэістаў. Дамачыцца падобнага ў нас складана. Дзякуй Богу, у еднасці з праваслаўнымі, іншымі хрысціянамі, мы дамагліся таго, каб колькасць прычын, праз якія дазваляюць аборты, паменшылі з 12 да 3.

— **А легалізацыя Ірландыі аднаполых шлюбаў — гэта новая праблема для хрысціянскага свету?**

— Новы небяспечны выклік. І Касцёл не можа проста прайсці міма. Мы павінны задумацца аб падобнай праблеме. І я мяркую, што на сіндазе епіскапаў аб гэтым будучь шмат размаўляць. Трэба шукаць шляхі да чалавека, каб ён зразумеў, падобнае немагчыма, бо супярэчыць Божаю закону. Ірландыя — гэта таксама краіна з моцнымі каталіцкімі традыцыямі. І, хто ведае, можа, з'явілася адно пакаленне, якое ўсё перавярнула з ног на галаву?

— **Для Беларусі гэтае пытанне не актуальнае.**

— І дзякуй Богу. Але жалезнай заслоны не паставіш. Ёсць інтэрнэт, сродкі масавай камунікацыі, праз якія кантактуюць людзі. Гэта тая праблема, якая заўтра можа прыйсці да нас.

— **Ёсць такая думка: калі хочаш убачыць, які Касцёл будзе заўтра, паглядзі, колькі моладзі прыходзіць у яго сёння. Згодны?**

— Так, і ў параўнанні з іншымі краінамі сітуацыя ў нас мяне задавальняе. Але, безумоўна, хочацца, каб моладзі ў храмах было яшчэ больш. Людзі прыходзяць у касцёлы з дзецьмі. Падобная сітуацыя нагадвае тое, што адбывалася ў 1990-х, калі Касцёл пачынаў адраджацца. Гэта ўсцешвае.

— **Аптымізм вы не губляеце. Аб чым, дарчы, марыце зараз?**

— Мне вельмі хочацца, каб наршчэ ў Мінску з'явілася вышэйшая каталіцкая навучальная ўстанова, каб у ёй маглі вучыцца, як гэта прынята ў Еўропе, не толькі католікі, але і прадстаўнікі іншых веравызнанняў, студэнты з розных краін і кантынентаў.

Тарас ШЧЫРЫ

ТАНКІСТ НУМАР АДЗІН

У Мінску ўшанавалі памяць легендарнага Зіновія Калабанава

ТАСС упаўнаважаны заняў... У адным з баёў танкавая рота старшага лейтэнанта Зіновія Рыгоравіча Калабанава знішчыла 43 нямецкія танкі. Экіпаж, які камандаваў таварыш Калабанаў, знішчыў у гэтым баі 22 нямецкія танкі.

У той жа дзень — 19 жніўня 1941 года — гэтак паведманне абляцела увесь Савецкі Саюз, і ў многіх на слыху было імя адважнага воіна, рота якога спыніла цяжкую дывізію вермахта. Наводнаму танкісту ў свеце не ўдалася здзейсніць падобнае! Гэта была гераічная і, бадай, беспрэцэдэнтная ў гісторыі войнаў бітва! Зіновія Калабанава адразу ж прадставілі да звання Героя Савецкага Саюза, але за паветнай Залатою Зоркі ён так і не атрымаў...

Камандзір палка і карэспандэнт газеты «Известия», якія неўзабаве прыбылі на месца бою, былі ўражаны ўбачаным — на дарозе гарэла калона танкаў, а густы дым зацягнуў неба. Усе віншавалі Калабанава і членаў экіпажа з перамогай, а карэспандэнт зняў на камеру вынікі бою.

У чарговую гадавіну падзвігу памяць легендарнага танкіста ўшанавалі ля магілы Зіновія Калабанава, які, дарэчы, пахаваны ў Беларусі — на Чыжоўскіх могілках. З'явіліся кветкі і на мемарыяльнай дошцы, усталяванай на доме па мінскай вуліцы Ташкенцай, дзе з 1967 па 1994 год жыў ветэран Вялікай Айчыннай вайны.

Яшчэ нядаўна яе там не было, як і на могілках: ні слова, што тут пахаваны герой вайны. Так і буюць бы большыя ляплоты на месцы, дзе знаходзіцца магіла, так і была б яна без помніка, без крыжы, каб не візіт нямецкіх парламентарыяў у Мінск у 1990-х гадах. Сярод іх у сталіцу Беларусі прыехалі афіцеры, якія ведалі, што ў Германіі бой пад Вайсковіцамі, што пад Гатчынам Ленінградскай вобласці, вывучаецца на ваенных кафедрах. Яны і папрасілі паказаць магілу Калабанава. А нашы разумелі не магіл, хто гэты! Пасля ад'езду дэлегацыі з вялікай цяжкасцю адшукалі на Чыжоўскіх могілках ледаў прыкметнае пахаванне — наводшыбе, у лопуху.

— У чэрвені 2006 года на сустрэчы з дэпутатам Палаты прад-

стаўнікоў Нацыянальнага сходу Беларусі Сяргеям Забалотцам было вырашана высветліць гісторыю лёсу Зіновія Рыгоравіча Калабанава — чалавека, якога ён ведаў па сумеснай працы на Мінскім аўтамабільным заводзе, — расказавае заснавальнік фонду імя Калабанава Васіль МОНІЧ. — Сяргей Макаравіч перадаў мне копіі аўтабіяграфіі франтавага з архіва аддзела кадараў МАЗа. У той жа час да мяне звярнуліся тагачасныя старшыні адміністрацыі Заводскага раёна Вячаслаў Юхвіч і ваенкам Алег Казлоў з просьбай усталяваць на закінутай магіле помнік Калабанаву. У выніку 19 жніўня 2006 года, у дзень 65-годдзя здзяйснення танкістам свайго бессмертнага подзвігу, месца апошняга зямнога прытулку народнага Героя было акультурана, тут з'явіліся мемарыяльны комплекс, годны гэтага неардынарнага чалавека.

Камандзір палка і карэспандэнт газеты «Известия», якія неўзабаве прыбылі на месца бою, былі ўражаны ўбачаным — на дарозе гарэла калона танкаў, а густы дым зацягнуў неба. Усе віншавалі Калабанава і членаў экіпажа з перамогай, а карэспандэнт зняў на камеру вынікі бою.

А чалавек ён быў сапраўды незвычайны. 19 жніўня 1941 года камандзір 3-й танкавага батальёна 1-й танкавай дывізіі старшы лейтэнант Калабанаў атрымаў загад: перакрыць тры дарогі, якія вядуць да Чырвонагардзкейска (цяпер горад Гатчына Ленінградскай вобласці — Аўт.) з боку Лугі, Воласавы і Кінгісёпа. «Стаяць насмерць!» — сказаў, як адразаў, камды.

На ўзброены роты Калабанава знаходзіліся цяжкія танкі «КВ-1». Гэтая баявая машына магла паспяхова змагацца з танкамі, якімі ў пачатку вайны былі ўкамплектаваны войскі вермахта. Мощная браня і магутная 76-міліметровая гармата зрабілі савецкі танк практычна непаражальным. Але быў у яго і недахоп: не найлепшая манеўранасць. Таму найбольш эфектыўна гэтыя танкі дзейнічалі з засад.

Так было і на гэты раз. Час блізіўся да поўдня. Пасля паўторнай спробы прырыну на шашы, дзе яны страцілі дзве машыны, гітлераўцы вырашылі перайсці на суседнюю, хоць і

нязручную для іх дарогу. Калабанаў папярэдзіў: «Быць гатовым да бою. Без каманды не страляць». На дарозе з'явіліся матацыклісты і бронемашыны раздзельнага ворага. «Прапусціць», — скамандаваў роты. Праз некаторы час на дарогу выйшлі галаўняныя танкі, здавалася, бяскожыя калоны. Зіновій Рыгоравіч чакаў, калі першы танк параўняецца з выбраным арыенцірам, і загадаў: «Агонь!» Нямецкі танк загараўся і пачаў разварочвацца, чым поўнаасцю перакрыў і без таго вузкую дарогу, акружваючы балотам. Тым часам Андрэй Усаў, выдатны артылерыст (дарэчы, беларус. — Аўт.), падпальвае другую, трэцюю машыны. Потым — агонь на дух апошніх танках. Такім чынам, калона танкаў «Т-111» апынулася замкнутай, а Усаў працягваў весці прыцэльны агонь па тэхніцы ворага. Гітлераўцы прыкметліва танк Калабанава і адкрылі па ім агонь з усіх уцалелых гармат. Пазней спецыялісты падлічаць, што ў танк Зіновія Рыгоравіча трапіла каля 150 снарадаў. Аднак браня вытрымала гэтакі выбраванне.

Камандзір палка і карэспандэнт газеты «Известия», якія неўзабаве прыбылі на месца бою, былі ўражаны ўбачаным — на

дарозе гарэла калона танкаў, а густы дым зацягнуў неба. Усе віншавалі Калабанава і членаў экіпажа з перамогай, а карэспандэнт зняў на камеру вынікі бою. Пазней ленынградцы ўбачаць гэты эпізод на экранх кінатэатра. А пісьменнік Аляксандр Гітовіч літаральна праз некалькі дзён напіша паэму «Танкіст Зіновій Калабанаў».

— У мяне часта пыталіся, ці было страшна, — расказаў Зіновій Рыгоравіч. — Няёмка адказваць, могуць прыняць за пахвалу, але ніякага страху я не адчуваў. Патлумачу чаму. Пасля выхду ў адстаўку я 23 гады адпрацаваў у народнай гаспадарцы. Але ўсё роўна ўсё жыццё адчуваў сябе вайскоўцам. Тады камандзір дывізіі загадаў мне «стаяць насмерць». Гэта не нейкая эмацыйная фармулёўка, а дакладны загад. Я прыняў да выканання. Быў гатовы, калі трэба, памерці. І ніякіх «страхаў» у мяне ўжо не ўзнікала і ўзнікнуць не магло.

Усе члены экіпажа Калабанава — камандзір гарматы старшы сяржант Андрэй Усаў, старшы механік-кіроўца старшыня Мікалай Нікіфарав, малодшы механік-кіроўца Мікалай Раднікоў і стралок-ра-

дэст старшы сяржант Павел Кісялюк — былі ўзнагароджаны баявымі ордэнамі. Камандзір танка атрымаў ордэн Чырвонага Сцяга. А між іншым, Зіновія Калабанава і ўсіх членаў яго экіпажа за праўленую ў пераможным баі мужнасць і гераізм прадставілі да найвышэйшай узнагароды. За Калабанава ха-

перавялі ў Групу савецкіх войск у Германіі, дзе ён служыў да 1955 года. І ў гэты час якраз з яго батальёна ў англійскую акупацыйную зону дэзерціраваў савецкі салдат. Ратуючы камбата ад ванага трыбунала, камандарм пераваў Зіновія Рыгоравіча ў Беларускае ваенную акругу. Героём Савецкага Саюза чалавек

Экіпаж «КВ-1». 19 жніўня 1941 года. (Зіновій КАЛАБАНАУ ў цэнтры).

даіначлі два яго камандзіры, на той час ужо Герой Савецкага Саюза. Узнагародны ліст, які гэта пацярджав, захоўваецца і сёння. Толькі ў графе «найменне ўзнагароды» Герой Савецкага Саюза перакрэслены чырвоным алоўкам. Побач напісана — ордэн Чырвонага Сцяга.

Як лічыць член Беларускага саюза афіцэраў Сяргей Собалеў, была прычына, якая перашкодзіла герою-танкісту атрымаць найвышэйшую ўзнагароду: Калабанаў вызначыўся яшчэ ў фінскую кампанію. Аднак пасля падпісанага перамір'я Зіновія Рыгоравіча і яго салдат абвінавачвалі ў тым, што яны браліся з фінамі. За гэта яго звольнілі з арміі, пазбавілі звання і ўзнагарод. Не выключана, што ён нават трапіў за крата. Магчыма, гэты эпізод біяграфіі і не дазволіў яму прымераць Зорку Героя ў Вялікую Айчынную, якую ён чапаў, лічыць, з чыстага ліста.

Магла быць, на думку вайскоўцаў, і другая прычына. У снежні 1951 года Калабанава

з такой біяграфіяй, вядома, у той час стаць не мог. Яшчэ тры тыдні пасля бою пад Вайсковіцамі рота старшага лейтэнанта стрымлівала немцаў на подступах да Чырвонагардзкейска. За гэты час пяць танкаў Калабанава знішчылі 3 мінамётныя батарэі, 4 супрацьтанкавыя гарматы і 250 нямецкіх салдат і афіцэраў. Потым рота была перакінута на самыя важныя на той момант рубяж — яна прыкрывала адходзіць апошняй вайскавай калона на горад Пушкіна. 15 верасня 1941 года Зіновія Калабанаў быў цяжка паранены. Ноччу на могілках Пушкіна, дзе танкі за працяглае паліва і боепрыпасамі, побач з «КВ-1» старшага лейтэнанта разарваўся нямецкі снарад. Пяць дзён танкіст знаходзіўся без прытомнасці. Але нягледзячы на асколачнае раненне галавы і пазваночніка, кантузію галаўнога і спіннага мозга, ён выжыў. Толькі вайна для яго скончылася.

Вось што ён пра гэта потым расказаў: «Чамусьці я быў перакананы, што не памру. Але аказаўся калекам. Усё цела ладном хадзіла, галава трэслася. У шпіталі, дарэчы, мне давалася

памяць, вядома, яшчэ адно цяжкае выпрабаванне. Літаральна за некалькі дзён да вайны ў яго нарадзіўся сын, але ён быў вымушаны расстасца з сям'ёй, пра лёс якой доўгі час не ведаў. Яны знайшлі адно аднаго пасля вайны, па радыё — былі такія перадачы, якія дапамагалі людзям шукаць блізкіх.

Мемарыяльная дошка па вуліцы Ташкенцай, дзе з 1967 па 1994 год жыў Зіновій Калабанаў.

свойваецца вярнуцца дадому. Толькі як гэта спатрыбілася б франтавіку пры жыцці, калі яму папросту не верылі. Былі выпадкі, калі на шырокую аўдыторыю Зіновія Рыгоравіча расказаў аб знакамiтым баі і колькасці знішчаных танкаў, з залы даносіў іранічны смех: «Маўляў, хлусі ветэран, але ведай меру!»

Каб выправіць гэтую вялікую памылку свайго часу і усталяваць гістарычную справядлівасць, ветэранскія арганізацыі, грамадскія дзеячы і гісторыкі спрабуюць сёння дамагчыся ад расійскага ўлад прывяснення Зіновія Калабанава звання Героя Расіі — менавіта там ён нарадзіўся, на гэтай зямлі і здзейсніў свой подзвіг. У гэтым раёне Ленінградскай вобласці сабралы подпісы з просьбай пасмартна ўдастоіць танкіста заслужанай ім у самым пачатку вайны высокай узнагароды. Хочацца верыць, што неўзабаве на аднаго Героя Расіі стане больш. Праўда, у людской памяці Зіновія Калабанаў і так ГЕРОЙ!

Былі выпадкі, калі на шырокую аўдыторыю Зіновія Рыгоравіча расказаў аб знакамiтым баі і колькасці знішчаных танкаў, з залы даносіў іранічны смех: «Маўляў, хлусі ветэран, але ведай меру!»

Не стала танкавага аса 8 жніўня 1994 года. Толькі пры жыцці Зіновія Калабанаў нават марыць не мог аб той увазе, якая цяпер надаецца яго асобе. Пра яго расказваюць унікі, больш чым раней, распытваюць у газетах і кнігах. Яго ім нават ведаюць у славацкай гурты «Мір танкаў», дзе гуляць, які адзін перамог пяць і больш танкаў, пры-

свойваецца вярнуцца дадому. Толькі як гэта спатрыбілася б франтавіку пры жыцці, калі яму папросту не верылі. Былі выпадкі, калі на шырокую аўдыторыю Зіновія Рыгоравіча расказаў аб знакамiтым баі і колькасці знішчаных танкаў, з залы даносіў іранічны смех: «Маўляў, хлусі ветэран, але ведай меру!»

Каб выправіць гэтую вялікую памылку свайго часу і усталяваць гістарычную справядлівасць, ветэранскія арганізацыі, грамадскія дзеячы і гісторыкі спрабуюць сёння дамагчыся ад расійскага ўлад прывяснення Зіновія Калабанава звання Героя Расіі — менавіта там ён нарадзіўся, на гэтай зямлі і здзейсніў свой подзвіг. У гэтым раёне Ленінградскай вобласці сабралы подпісы з просьбай пасмартна ўдастоіць танкіста заслужанай ім у самым пачатку вайны высокай узнагароды. Хочацца верыць, што неўзабаве на аднаго Героя Расіі стане больш. Праўда, у людской памяці Зіновія Калабанаў і так ГЕРОЙ!

Р.С. Глыбока сімвалічна, што два гады таму лаўрэатам штогадовага творчага конкурсу рэдакцыі газеты «Звязда» і Міністэрства абароны на найлепшую публікацыю аб Узброеных Сілах Рэспублікі Беларусь і ваенна-патрыятычным выхаванні стала Кацярына Калабанава, праўнічка адважнага танкіста.

Вераніка КАНЮТА. kanyuta@zviazda.by
Фота Аляксандра ШАБЛЮКА і з архіва.

АДЭ НАРОД НА ПРОВАДЗЕ!

АБО ВЯСЁЛЫЯ ПРАЎДЗІВЫЯ ГІСТОРЫІ З ЖЫЦЦА ЧЫТАЧОЎ «ЗВЯЗДА»

НЯМА НА ІХ ЦЁТКІ АДАР'І

Не скажаць, што часта, але ж здараецца: нам тэлефануюць, да нас заходзяць так званыя выратавальнікі душ. Кажуць, што толькі яны могуць дапамагчы, забяспечыць нам найкаейшае жыццё.

Мне тады адно незразумела — чаму звяртаюцца да людзей, якія жыцьцём нармальна? На мой погляд, калі вы такія добрыя і так шмат можаце, настаўце на шлях існых розных наркананаў, бамжоў, злачынцаў! Во дзе паства, во дзе душ забукчалі! Выратаўце іх! Дык жа не!

Нама на іх цёткі Адар'і! А была яна, гэтая цётка, родам з нашага Лучына — вёскі праваслаўнай (тут у 1172 годзе як пабудавалі царкву, так яна і стаяла, пакуль немцы не узарвалі), а вась замуж у Задруцце пайшла. Там тады шмат баптыстаў было (па-лучынскаму кажучы — «ваенглістаў»).

Дык вась. Муж цётцы Адар'і трапіў, мякка кажучы, не ўзорны: дзеці пры ім босыя былі, і галодныя. У маці душа разрывалася — няма за што рукі зачынаць...

Тыя «ваенглісты» тут як тут: клічце яе на свой сход, кажучы, што ён дапаможа ў тваіх «скорыях», «зніме ўсе печалі».

Цётка Адар'я — праваслаўная і веры сваёй мяняць не збірлася, але

слова «дапаможа» яе падкупіла. Таму неак у нядзельку памалілася яна на свае абразы, перахрысцілася, папрасіла Бога, каб зразумее яе цяжкасці ды прабачыць «слабыню», і падалася на той сход з надзеяй (сучаснай мовай кажучы) на «гуманітарна».

Адразу, «з парогам», яе, вядома ж, не далі: трэба было розныя прамовы ды песні выслухаць. Цётка разумела гэта і пакорліва рабіла...

За што ўярэцце яе і «адначылі»: надавалі ях-нікіх харчоў і рэчаў. Рада жанчына. Думае, дапамаглі мне людзі добрыя, здзякуй ім, нейкі час праживу...

І жыць — на той «сход» ісці не збіраецца.

А мясцовыя «сёстры» між тым запрашаюць...

Пайшла цётка яшчэ раз (падумава, можа, зноў што дадуць). Але толькі паўднёўку страціла: з пустымі рукамі дадому прыйшла... Перажывала: лепш, думала, у царкву схадзіла б.

А таму калі «сёстры» запрасілі яе зноў, адмовіла, мякка кажучы, грубавата: маўляў, самі туды ідзіце, а я, прабачце, ужо неяк абудыся...

Соф'я КУСЯНКАВА, в. Лучын, Раганюўскі раён.

ПАШЛІ МАЛОГА...

«Байцы ўспамінаюць мінулыя дні, людзі дарослыя — сваю малодасць. Мой калега не так даўно ўгадаў, як пачыналася яго працоўная дзейнасць.

Уладкаваўся ён, значыць, у адно з будаўнічых упраўленняў. Працую першы дзень, другі, трэці — нечаму вучыцца, прыглядаецца да людзей, да мясцовасці. Бацька, непадалёк ад аб'екта хатка стаіць, гаспадар (прычым сталага веку) пасля кожнага дажджу ваду ад яе адводзіць, бо на двор цяча, а калі вялікая — то яшчэ і пад падмурак. Нядабра гэта.

Вось ён і набраў на ўсе грошы — марожанага, соку, вафель, цукерак! Мнагавата атрымалася — ледаў давалок, але ж гэта на сем чалавек.

Што далей было, расказаваць, мусіць, не трэба...

Не, хлопцы навучка не пабілі, нават не насварыліся. Спяраў, убачыўшы змеісцва пакетаў, знямелі, потым зарагаталі так...

Але ж сок выпілі, марожанае са смакам з'елі, а цукерак дык яшчэ і дамоў у кішэнях панеслі — жонкам ды дзецям на радасць...

Карацей, вельмі добра ўсё атрымалася! А галоўнае — арыгнальнае не так, як у іншых.

Таму і помніцца!

Аляксандр МАТОШКА, в. Янкавічы, Расонскі раён.

КРАДЗЕНЫМ СЫТЫ НЕ БУДЗЕШ

...Як спявалі некалі ў песні, «ёсць многа прафесій харошых і розных». Мая свякроўкі нязавостя, відаць, не змяняе сваю.

Амаль пяцідзясят гадоў яна адпрацавала ў гандлі. І, мусіць, не кінула б, калі б не з'явіўся пляткарыцц сталі, маўляў, колькі можна — ці не залатава жыла там?.. Хоць свякроў (вёска ведала, бо гэтага не схаваеш) ніколі нікога не падманвала. Старэй, бывала, самі аддалі ёй «усе грошы з кашальком»: адлічы, маўляў, колькі трэба, у цябе хутчэй атрымаецца. І матуля адлічала — уголас, найчасцей пры сведках, а потым яшчэ і на паперцы пісала колькі, каб чалавек

нешта ўжо зарабіў. Па-другое, што дарэмна яго пахлохілі п'янствам будучыню — пра гарэлку, дзякваваць Богу, ні слова за гэты час. Па-трэцяе, што хлопцы ў брыгадзе амаль усё маладыя — каму да трыццаці, каму троці больш... Значыць, што ім трэба купіць? Ну вядома ж, розных прысмакаў!..

Вось ён і набраў на ўсе грошы — марожанага, соку, вафель, цукерак! Мнагавата атрымалася — ледаў давалок, але ж гэта на сем чалавек.

Што далей было, расказаваць, мусіць, не трэба...

Не, хлопцы навучка не пабілі, нават не насварыліся. Спяраў, убачыўшы змеісцва пакетаў, знямелі, потым зарагаталі так...

Але ж сок выпілі, марожанае са смакам з'елі, а цукерак дык яшчэ і дамоў у кішэнях панеслі — жонкам ды дзецям на радасць...

Карацей, вельмі добра ўсё атрымалася! А галоўнае — арыгнальнае не так, як у іншых.

Таму і помніцца!

Аляксандр МАТОШКА, в. Янкавічы, Расонскі раён.

Любіла яна сваю работу, любіла людзей. А ўжо грошы лічыла... Ну вось напрыклад. Прыязджаюць мы ў госці. Бабуля, вядома ж, найперш да ўнука: пятак, ці слухаецца, як вучыцца. Хваліць. Урэшце кажа:

— Трэба табе, дзіцятка, прэмію даць!..

Адкрывае свой кашалёк (грошы там, як у касе — купюра да купюры, па намінале).

— На, трымай — дзвесце тысяч. І ўручае малому дзясцят «дваццацік» — не дзясцят, не адзінаццаць...

Унікі спачатку думалі, што «праміяльныя» бабуля рыхтуе ім загады, неж пазначнае. Неўжо падобнага! Мы эксперыменты праводзілі: усё грошы, у каго колькі ёсць, складалі на стол. Бабуля спачатку «парадкавала» іх, потым — «выконвала заўякі». Адаў і унік камандуе: «Семдзясят тысяч «пяціркамі». Бабуля ёзр іх з аглунага стога, падае малому. Той лічыць (цэцелька ў цэцельку!). «Сто сорок тысяч «дваццацікамі», — камандуе другі унік. Бабуля толькі усміхаецца: «Калі ласка...»

Дзеці потым спрабавалі паўтараць яе «фокусы», але марна.

Ці трэба пасля гэтага казаць, што і на песні бабуля гандляваць не кінула. Разам з іншымі вясцоўцамі стала хадзіць на шашу (там ёсць маленькі рынак), прадаваць чарніцы, бульбу, грыбы, тварог (казала, дарочы, што кіроўцы танных машын таргуюцца меней, а вась асобяны з «мерседэсаў») — над кожнай «пяціркай» трасуца! З часам у нашай гандлярыц з'явіліся пастаянныя пакупнікі ды пакупніцы.

Адной з іх стала Міра Мінаўна (сталічная дама, бабуліна рэвеніца, сама за рўблём)... Яна адзін раз нешта купіла, другі, трэці — і заадно паскардзілася, што дужа ж вольны яе памідоры. «Трэба падкарміць», — паралі вясцоўкі. Гараджанка ў адказ: «Хімія?» Ні ў якім разе! Мне ў горадзе яе хапае!» — «А хто гаворыць пра «хімію»? — пытае бабуля. — У вас бочка ёсць?» — «Ёсць. На трыста літраў». — «Таму смела сыпце

туды вядро попелу, вядро курынага памёту, вядро са два крапівы і залівайце ваду. З тыдзень яшчэ пастаіць, а тады — літр з бочкі, дзевяць з калонкі — падагрэтай — і сама тое будзе!»

Попел у данчыці быў. А вась вядро памёту ёй паабяцала свякроў: насыпала яго ў старою пасудзінку, уставіла ў чысты пакет, абвезала. Прыгожынка атрымалася... На шашу бабулю, як заўсёды, падвёз зяць, а назад яна сама прыйшла. Расказала, што сёння хутка ўсё прадалося (апроч, вядома ж, з памётам). Міра Мінаўна пазваніла ёй на мабільны, што трохі спазняецца. А бабулі, як на ліха, адчыніць трэба было...

Ну яна і пайшла, а вядро там жа, пры дарозе пакінула.

І калі ўжо вярталася, то ўбачыла, што ля рынку спынілася машына, што з яе выйшаў нейкі дзяцюк. Бабуля нават крычала яму, што вядро не прадаецца, што няма ягад. Але той «не пачуў»: укінуў яго ў салон, даў па газак...

І гэтым столькі смеху падкінуў. Дзеці наперабой уяўлялі, як той дзядзька па мабільным тэлефануе жонку: маўляў, рыхтуйся, вядро ягад вазу, к тая купляе цукар і збіраецца варыць варэнне, як гаспадар уносіць наша вядэрца ў кухню, ставіць на стол, як разважана вярвавачку...

Мы, уяўляючы гэта, заходзіліся ад рогату і думалі, што зладзею так і трэба!

А бабуля шкадавала яго чамусьці.

А. УСАЧОВА, г. Мінск.

І вась адным надвечоркам сядзяць кабаты на лавачцы дзі гаруюць, што сёлета, мусіць, есці не будзе чаго — ні самім, ні скаціне. Дождж патрэбны! Ды дзе яго ўзяць? Як жа ў Бога выпрасіць?!

Тут адна кабетка (не з нашых тутэйшых, а з іншай вёскі, сюды тэмуж прыйшла) і кажа, што ў іх у радзіме для таго, каб дождж пайшоў, некалі ваду пераносілі — рэштатам.

Бабы адразу: — Як гэта?!

Маруся ім: трэба, маўляў, узяць рэштата, наліць у яго вады са свайго калодзежа, хуценька занесці праз дарогу, да суседняга, страяснуць, каб колькі кропель у гэтую студню упалі... Потым з яе ўжо набраць вады, зноў наліць у рэштата, прынесці назад, у свой калодзеж, зноў страяснуць...

Зрабіць так трэба кожнай жанчыне і аж тры разы. Дождж тады пойдзе. «Што ж, — думаюць жанчыны, — трэба паспрабаваць. А раптам?»

Пабылі яны свае рэштаты і давай у іх ваду наліваць, давай праз вуліцу пераносіць, а Маруся дык і з падскокам яшчэ, з прытупам...

Глядзячы на кабет мукы дзі смяюцца: маўляў, укус лаварыцелі! Няма, каб якію патрэбную работу рабіць, дык яны час свай маруюць...

Але ж жанкі нікога не слухалі: зрабілі ўсё як след (як сказала Маруся) і сталі какаць.

Прычым не марна: праз гэта ці не праз гэта, але роўна праз тры дні дождж сапраўды пайшоў. Ды які! Тры ў адным, як зарас казалі б, бо быў ён гусценчым, ціхім, але пры гэтым — з грымотамі і маланкамі.

Бабы, карацей, адразу жарт склалі. Сказалі, што дождж быў акурат такі ж, як Марусіны пераходы: з падскокам ды прытуваннем.

Сяргей ЯРМОЛЬЧЫК, в. Багданюк, Лунінецкі раён.

Рубрыку вядзе Вялікая ДУНАР.

dunar@zviazda.by

Извещение о проведении 28 сентября 2015 г. аукциона по продаже права на заключение договора аренды земельного участка сроком на 99 лет для индивидуального жилищного строительства в Клейниковском сельском Совете Брестского района Брестской области

№ лота	Предмет аукциона
--------	------------------

Чалавек — чалавеку

ЛЮДЗІ ЯК ЛАСТАЎКІ

ГЕНЫ

Бацьку яго звалі Маланкай. Хуткі, спрытны быў: на хаду, стоячы на каленях у возе, лапці плёў, першы пачынаў і араць, і сеяць, і касіць. Калі паміраў, і то сказаў жонцы: «Да крыжа мяне не праводзь: вянчор людзям гатуў».

Сын Андрэй усе крошкі з бацькі пабраў. І мянушка яго таксама прыстала, як бацькаў кажух да плячэй, бо і праўда ж Маланка — увішны, жвавы. Камандуе:

- Жонка, хутко давай цёплай вады!
— Няма, Андрэйка.
— Давай халоднае! Хутко...
Косіць цікава. Махне, не пераступаючы, разы два, скокне — і зноў махне. Усё каб хутка.

...Надочы на дзядзіцы дзятва гуляла ў футбол. Я доўга назіраў за меншым Андрэевым сынам, Валодзькам... Не пастайце ні імгненна, увесь у руху. Трэба разумець, яшчэ адна Маланка расце?

СТАРАСЦЬ

Жанчыне дзевяты дзясатка, а такая лёткая — дактароў спрадвеку не знае, усё тупае і тупае. Жартуе, як бы нават будзе: «Эх, каб захварэць ды паляжаць крыху!» Бо гаспадарку і не думае зводзіць: кароўку трымае, пад Каляды зноў парсочка заколе. «Зяцёк мне памагае», — хваліцца.

І сапраўды: той, калгасны электрык, паедзе ў горад, купіць гасцінцаў дзэцям, але найперш бабулі шось прынясе. На дзень разоў колькі яе праведвае. І таксама хваліць. Калі падаў, так: «Ого ў мяне цешка! Без кіпцюроў на слуп залезе ды лямпачкі паўкручвае!» Людзям смешна. І трохі зайздросна.

СЯБРЫ

З адной вёскі, з адной школы яны, здавалася б, і далей ішлі поруч — сталі інжынерамі, на адзін завод размеркаваліся.

Але вось аднаго з іх прызначылі яким-нікім начальнікам, і да сябра ён стаў звартацца на «вы». Той не адразу і сямію — пасля дайшло: гэта ж ён далікатна, але настойліва пачаў падкрэсліваць іхнюю неаднолькаваць.

...Той, каторы проста інжынер, расказаў мне пра гэта, як байку: весела, смехам, але мараль яе была напісана ў яго вачах — сумных, запытальных.

ЗДІЎЛЕННЕ

...У той дзень, калі вянчаўся, было яшчэ дзевяць вяселляў. Поп дорага запрасіў.

Язэпа гэта ніколі не стрымала, ён самы першы пад вянец пайшоў: баяўся, што маладая перадумае, — да таго харошую дзёўку высатаў. Ужо дзядзей пагадаваў, унукаў вялікіх мае, але і сёння дзівіцца, як жа яна пайшла — за яго?

ЖОРСТКАСЦЬ

У той галодны пасляваенны год да жанчыны-гартніцы прывялі на пастой лесаруба. Яна, змарнелая ад гора (за абразамі ляжалі пахаванкі на мужа і абодвух сыноў) душой прыпала да гэтага хлопца: надта ж падобны ён быў да яе меншанькага — да Валодзькі. Такі ж малады, ласкавы, вясёлы. Трымала парсочка. Не ў пару закалапа. Каб яму... Каб смачней. Вельмі ж худзенькі ды квольі.

А ён, той квольі, ноччу ўстаў і ўсё чыста з кубельца вымеў... Уцяўчы не паспеў — дагналі на вакзале: днём, з тым мяшком за плячыма, вялі яго па вуліцы ў сельсавет. На суд потым сышлася ці не ўся акруга. Пацярпелая адно не прыйшла.

ПАД ЛІПКАЙ

Лаўка ў цяньку. На ёй штодзённы «сход» (вясцоўкі чакаюць з пашы кароў) і штодзённы «цырк»: дзве бабы век жыўць — век сvaraцца. Першая — худзенькая, дробная:

- От, няма спасу цяпер ад мух.
Другая — мажная, павольная:
— А ў мяне дык нешта і не відаць.
Пачушы ў гэтым нейкі падох, першая злупе так, што аж жылы на шыі сінеюць:

— Бо ў цябе ім і з'есці няма чаго! А ў мяне дзе прыткнуцца, там і пажывяцца.
— Знайшла чым ганарыцца, — нясецца ў адказ, — бо нядбайліца: місы не памыеш — мухі ліжучь.

І пайшло далей, і паехала... Вясцоўкі смяюцца, яны да гэтых перапалак даўно прывыклі.

А вады спытай, чаго гэтыя кабыты гадамі ўядаюцца, то, далібо, не прыгадаюць. І ўсё гэта не так смешна, як сумна...

ЯК ЛЮДЗІ

Хлопец быў рослы, гожа. І да людзей спагадны. Меўся ажаніцца ўжо.

Нявеста не ўступала яму ні ў чым: і ў рабоце першая, і красой не абдзелена. Малому і старому выбачыць, упоперак слова не скажа...

Ды здарылася бяда: адрэзала хлопцу ногі. Маці дачку адгаворвала:

...Выбраўшы пэўную прафесію, а тым болей — справу па душы, можна ў ёй застацца, як застаюцца многія. Але не ўсе, бо, напрыклад, настаўніку Аляксандру Фамічу з такім прыгожым і такім тутэйшым прозвішчам Зайка (ён жыве ў Івацэвіцкім раёне), захацелася большага. Захацелася выслукаць, а потым запісаць усе тамтэйшыя легенды і паданні, усе гісторыі жыцця мясцовых вядомых людзей і вёсак, у сапраўдны дыялекты слоўнік Косаўшчыны сабраць словы сваіх пращурцаў, сваіх землякоў, потым — іх прыказкі ды прымаўкі...

А яшчэ спадар Аляксандр заўважыў, і я падаецца, з вялікай любасцю назіраў і назірае жыццё, каб потым — ну, не сказаць, каб марзанкай, але ж дошчы — коратка — запісаць свае думкі і ўражанні. На роздум.

— Як будзеш жыць з такім?
Не адраклася ад яго, сказала:
— Як людзі...
І жыўчы. Ніхто вока не запарушыць. Двое дзетак гадуець. Ён — кравец. Працуе ў быткамбінаце. На ўсю акругу лепшага майстра не знойдзеш. І не відаць, каб жонка была маркотнаю.

БЕЛАРУСКАЯ АНТРАПАНИМІЯ

— Алё, хто ля тэлефона?
— Бусел.
Нядоўгая паўза — і вясёлы, здаровы смех.
— Чаго вы рагочаце? — з крыўдай у голасе пытае Бусел.
— А зараз і вы будзеце... Маё прозвішча — Дзяцел.

ПАЭЗІЯ

Слухаю, як сvaraцца жанчыны. Разшліся не на жарт. Адразу выдаюць мастацкія перлы:
— Худобіна, — крычыць першая, — недаростак! Цябе мух граблямі ў пасцелі шукае!
— Няўклуда, слуп, цябе і шукаць не трэба, цябе, замест шула, — адразу ў плот!

НЯЎДАЛЫ ШЛЮБ

Выйшла замуж без каханьня, па разліку (у жаніха была двухпакаёўка). Цяпер нудзіцца ім — ажно піць з гора стала...

Так і хочацца спытаць: навошта ж ты, маладзічка, сапсавала жыццё добраму, доверліваму хлопцу? І сабе таксама.

ЛАВАЧКА

Нехта лавачку паламаў ля вясковай крамы. Людзі абураліся, бо яна ж ніколі не пуставала: усе сядзелі на ёй, гэтак жа, як... ластаўкі сядзяць — на высокім дроце перад далёкім выраам.

Аляксандр ЗАЙКА,

в. Заполле, Івацэвіцкі раён

«БЫКІ» НЕ ПЕРАШКОДА?

Мінскае «Дынама» ў хатнім матчы з лікам 2:0 перамагло аўстрыйскі «Рэд Бул» і зрабіла добрую заяўку на выхад у групавую стадыю Лігі Еўропы

ФОТ. БЕЛТА

Свой клас у Брэсце, дзе «Дынама» праводзіла першы матч, аўстрыйцы прадэманстравалі яшчэ ў першым тайме. Але ў другой палове беларусы нарасцілі тэмп і на 57-й хвіліне Глеб Расадкін галавой адкрыў лік у сустрэчы, а ўжо ў дабаўлены час Ненад Адамавіч трапным ударам прывёў заплоўненыя трыбуны стадыёна ў экстаз. 2:0 — перад матчам у адказ у пераможцы «Дынама» робіць фаварытам пары менавіта беларусаў. Пры гэтым падпалечны Вука Рашавіча разумець, расслабляцца не трэба. Праз тыдзень складаны паўтормы матч.

— Мы ведалі саперніка, рыхтаваліся да гульні, — сказаў пасля сустрэчы Вук РАШАВІЧ, галоўны трэнер «Дынама». — Калі гэтай камандзе даць многа волнай прасторы, узнікне шмат праблем. Шкада, што ў першым тайме мы памыліліся ў арганізацыі гульні і хутка гублялі мяч. Даводзілася шмат абараняцца.

А вось якія вынікі прынеслі астатнія першыя матчы раўнда плей-оф Лігі Еўропы: «Альта» (Аўстрыя) — «Беленэнсэш» (Партугалія) — 0:1, «Жыліна» (Славакія) — «Атлетык» (Іспанія) — 3:2, «Сцяў» (Румынія) — «Рунсенборг» (Нарвегія) — 0:3, «Зара» (Украіна) — «Легія» (Польшча) — 0:1, «Вікторыя» (Чэхія) — «Вайводзіна» (Сербія) — 3:0, «Мілсамі» (Малдова) — «Сэнт-Эдэн» (Францыя) — 1:1, «Аякс» (Галандыя) — «Ябланец» (Чэхія) — 1:0, «Янг Бойз» (Швейцарыя) — «Карабах» (Азербайджан) — 0:1, «Мельдэ» (Нарвегія) — «Стан-

дарт» (Бельгія) — 2:0, ПАОК (Грэцыя) — «Брондбю» (Данія) — 5:0, «Бардо» (Францыя) — «Кайрат» (Казахстан) — 1:0, «Лех» (Польшча) — «Відзэтон» (Венгрыя) — 3:0, «Работнічкі» (Македонія) — «Рубін» (Расія) — 1:1, «Слован» (Чэхія) — «Хайдук» (Харватыя) — 1:0, «Атрамітас» (Грэцыя) — «Фенербахчэ» (Турцыя) — 0:1, «Габала» (Азербайджан) — «Панатыйкас» (Грэцыя) — 0:0, «Саўтгэмптан» (Англія) — «Мід'юланд» (Данія) — 1:1, «Астра» (Румынія) — АЗ (Галандыя) — 3:2, «Од» (Нарвегія) — «Барусія» (Германія) — 3:4, «Краснадар» — ХІК (Фінляндыя) — 5:1, «Спарта» (Чэхія) — «Тун» (Швейцарыя) — 3:1.

Тарас ШЧЫРЫ.

ХАТНЯЯ ЭНЦЫКЛАПЕДЫЯ

ПАКАШТУЙЦЕ!

Яблычны пірог з заліваннем

Сптарэбіцца. Для цеста: 100 г мукі, 100 г цукру, 1 ст. лыжка разрыхляльніку, у тры пальцы солі, 0,5 г ваніліну, 3 яйкі, 3 ст. лыжкі алею, 100 мл малака, 5 вялікіх кіславатых яблыкаў. Для залівання: 60 г цукру, 1 яйка, 50 г масла.

Яблыкі ачысціць ад лупіны, разрэзаць на чвэрціны і выразаць сярэдзіны. Кожную чвэртанку нарэзаць на долькі шырынёй 1 см. Дно формы добра прамазаць алеем, пасыпаць сухарамі ці манкай і выкладзі яблыкі. Яны павінны запоўніць форму вышыней не больш чым на 3/4.

У вялікай місцы венцам змяшчаць сухія інгрэдыенты для цеста. У кубку злёгка узіць яйкі, дабавіць ваніль, алеі і малако, добра змяшчаць. Спалучыць вадкія і сухія інгрэдыенты і раўнамерна выліць у форму на яблыкі (цэста пакрые іх напалаву). Злёгка трасануць форму, каб цеста дайшло да дна. Выпякаць 20-25 хвілін пры тэмпературы 200 °С. У гэты час для залівання ў невялікай місцы змяшчаць яйка, цукар і растопленае масла. Раўнамерна выліць на пірог. Выпякаць яшчэ хвілін 15 да гатоўнасці. Астудзіць пірог у форме, потым перакласці на талерку і пасыпаць цукровай пудрай. Падаваць з марожаным або з узбітымі вяршкамі.

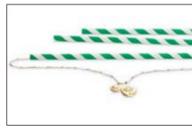

МАЛЕНЬКІЯ ХІТРЫКІ

Звычайная гумка дапаможа выдаліць лішкі фарбы з пэндзілка без пырскаў.

З дапамогай пластыкавай трубочкі можна прадудзіць збытвання ланцужкоў. Так зручна не толькі захоўваць упрыгажэнні, але і браць іх з сабой у паездку.

Каб штаны не электрызаваліся, трэба прыкалоць да ўнутранага шва кожнай калашыны па шпільцы.

Каб не страціць маленькія завешаныя, пры захоўванні выкарыстоўвайце гузікі.

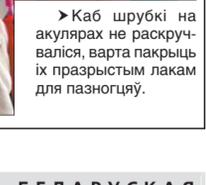
Звычайная гумка добра выдаліць пацёртасці з дрэва і светлай скуры.

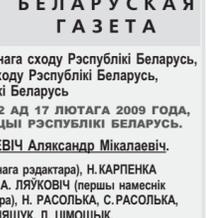
Невялікія плямы на замшы можна выдаліць пры дапамозе пілачкі для пазногцяў.

Сашчэпка, якую злёгка разанулі, дапаможа зашпіліць бранзлет.

Кручкі для душавой фіранкі ідэальна падыходзяць для захоўвання шалікаў або паясоў.

Каб шрубкі на акуларах не раскручваліся, варта пакрыць іх прызрыстым лакам для пазногцяў.

Calendar for August 22nd (22 жніўня) with sections for 'Даты' (Dates), 'Падзеі' (Events), and 'Людзі' (People). It features a large number '1559' and '1941' with historical notes, and a 'Было сказана' (Said) section with a quote by Anatoly Kudravec.

Advertisement for 'Звук' (Sound) folk culture center, featuring a logo and text about folk songs and dances.

Advertisement for 'Звезда' (Star) Belarusian newspaper, including contact information and a list of subscribers.

Weather forecast for the month of August, including a table of sunrise and sunset times, and a large image of a windmill.

Weather forecast for the next morning (ЗАЎТРА) across various regions like Віцебск, Мінск, Магілёў, Гомель, and Брэст, with temperature ranges and weather icons.

Advertisement for 'УСМІХНЕМСЯ' (We will smile) featuring a cartoon illustration of people smiling and a list of services.

Advertisement for 'Звезда' newspaper, including subscription rates, contact details, and a list of subscribers.